

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická

**Pozitiva a negativa současné evropské
integrace**

Nela Kučerová

Bakalářská práce
2010

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2009/2010

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: Nela KUČEROVÁ
Studijní program: B6107 Humanitní studia
Studijní obor: Humanitní studia
Název tématu: Pozitiva a negativa současné evropské integrace
Zadávací katedra: Katedra věd o výchově

Zásady pro vypracování:

1) Úvod 2) Stať: - teorie integrace - stručné dějiny evropské integrace - vliv evropské integrace na ČR (po vstupu do EU) - pozitiva evropské integrace - negativa evropské integrace - kvalitativní výzkum + interpretace poznatků 3) Závěr

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

- Fiala, Pitrová: Evropská Unie - Cihelková, Jakš: Evropská integrace
- Evropská Unie - Kratochvíl Petr: Teorie evropské integrace - Kuras Benjamin: Evropa snů a skutečností - Kovář Martin: Dějiny evropské integrace - Baldwin Richard: Ekonomie evropské integrace - Mansfedová Zdeňka: Proměny reprezentace zájmů po vsupu do EU - Hrubec Marek: Spravedlnost a demokracie v evropské integraci - Lacina Lubor: Měnová integrace - náklady a přínosy členství v měnové unii - Špidlík Tomáš: Duchovní jednota nové Evropy

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Miloslav Průka, Ph.D.
Katedra věd o výchově

Datum zadání bakalářské práce:

30. dubna 2009

Termín odevzdání bakalářské práce:

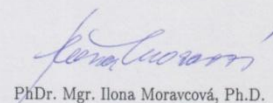
31. března 2010

prof. PhDr. Petr Vorel, CSc.

děkan

L.S.

PhDr. Mgr. Ilona Moravcová, Ph.D.

vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2009

Prohlášení autora

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 21. 03. 2010

.....

Nela Kučerová

Poděkování

Ráda bych poděkovala Mgr. Miloslavu Průkovi, Ph.D. za odborné vedení mé bakalářské práce, díky jeho přístupu a znalostem dostala práce konečnou podobu.

Dále děkuji všem respondentům, kteří se účastnili mého výzkumu, za jejich přínosné odpovědi, díky kterým jsem mohla zpracovat vyhodnocení celé výzkumné části.

V neposlední řadě bych ráda poděkovala Barboře Kořínkové a Marcelce Husnajové za neutuchající podporu a pomoc během studia.

Abstrakt

Bakalářská práce je rozdělena na dvě části – část teoretickou a praktickou.

Teoretická část se věnuje stručným dějinám evropské integrace, teoriím evropské integrace, vlivu evropské integrace na Českou republiku a v neposlední řadě pozitivům a negativům současné evropské integrace. Aby práce mohla být považována za komplexní, je nutno uvést jisté okolnosti, jako jsou dějiny evropské integrace a teorie integrace. Až po obeznámení s těmito tématy jsem schopna k objektivnímu vytváření pozitiv a negativ integrace, která přesto nejsou definitivní, neboť neustále dochází k vývinu situace nejen v Unii, ale také v jednotlivých členských státech.

Praktická část je věnována kvantitativnímu výzkumu, jehož hlavním předmětem je dotazník, který byl předložen určitému počtu respondentů. Téma dotazníků jsem zvolila následovně: „Vnímají studenti VŠ současnou evropskou integraci jako pozitivní nebo negativní?“ Následuje vyhodnocení dotazníků, interpretace odpovědí z jednotlivých dotazníků a potvrzení či vyvrácení stanovených hypotéz.

Klíčová slova

Evropská integrace, dějiny evropské integrace, teorie evropské integrace, Evropská unie

Title

Positive and negative aspects of European integration

Abstract

Bachelor thesis is divided into two parts - theoretical and practical.

The theoretical part includes a brief history of European integration, theories of European integration, the impact of European integration in the Czech Republic and not least positives and negative aspect of contemporary European integration. The work could be considered comprehensive, it should be noted certain circumstances, such as the history of European integration and the theory of integration. After familiarization with these issues I am able to objectively create positive and negative aspects of integration, which are not definitive yet, as it constantly is not only to the development of the situation in the Union, but also the individual Member States.

The practical part is devoted to quantitative research, whose main object is a questionnaire that was submitted to a number of respondents. The topic I chose the questionnaires as follows: "Do the university students see current European integration as a positive or negative?" Followed by an evaluation questionnaire, interpretation of responses from individual questionnaires and confirmation or refutation of established hypotheses.

Keywords

European integration, the history of European integration, theories of European integration, European Union

OBSAH

1	Úvod.....	10
2	Teoretická část	11
2.1	<i>Dějiny evropské integrace.....</i>	<i>11</i>
2.1.1	Počátky evropské integrace.....	11
2.1.2	Integrace v letech 1945 – 1949	13
2.1.3	Integrace v letech 1950 – 1952	15
2.1.4	Neúspěšné pokusy o integraci v Evropě v letech 1950 – 1954.....	16
2.1.5	Integrace v letech 1955 – 1959	17
2.1.6	Alternativní plány integrace v letech 1955 – 1961	18
2.1.7	Krize v evropské integraci v šedesátých letech.....	18
2.1.8	Obnova integrace od roku 1969	19
2.1.9	Integrace od roku 1985 (od ES k EU).....	20
2.2	<i>Teorie integrace.....</i>	<i>23</i>
2.2.1	Federalismus	23
2.2.2	Teorie komunikace.....	24
2.2.3	Funkcionalismus	25
2.2.4	Neofunkcionalismus.....	25
2.2.5	Realismus.....	26
2.2.6	Marxismus.....	27
2.2.7	Nový institucionalismus.....	28
2.2.8	Politologické přístupy	28
2.2.9	Liberální mezivládní přístup	29
2.2.10	Sociální konstruktivismus	30
2.2.11	Postmodernismus	30
2.3	<i>Vliv evropské integrace na ČR (po vstupu do EU)</i>	<i>31</i>
2.3.1	Změny v ústavním a právním prostředí v souvislosti se vstupem do Evropské unie.....	31

2.3.1.1	Evropská unie a suverenita ČR	31
2.3.1.2	Vstup České republiky do Evropské unie	31
2.3.1.3	Státní a evropské občanství	32
2.3.2	Evropská integrace a postoje veřejnosti k EU	32
2.4	<i>Pozitiva a negativa současné evropské integrace</i>	33
2.4.1	Pozitiva	33
2.4.1.1	Schengenský prostor – volný pohyb osob	33
2.4.1.2	Měnová unie	36
2.4.2	Negativa	37
2.4.2.1	Arabeizace Evropy	37
2.4.2.2	Společný výklad dějin podle Evropské unie	38
2.4.3	Neutrální stanovisko	38
2.4.3.1	Lisabonská smlouva – nová Ústava EU?	38
3	Praktická část	41
3.1	<i>Kvantitativní výzkum</i>	41
3.1.1	Téma	41
3.1.2	Stanovení hypotéz	41
3.1.3	Technické parametry	42
3.1.4	Průběh výzkumu	42
3.1.5	Výsledky výzkumu	43
3.1.6	Závěr výzkumu	54
4	Závěr	55
5	Seznam zkratk	56
6	Použitá literatura	57
7	Doporučená literatura	58
8	Internetové zdroje	59
9	Přílohy	60
9.1	<i>Dotazník</i>	60

1 Úvod

V současné době jsou evropská integrace a otázky ohledně Evropské unie velmi aktuální témata.

Můj zájem o toto téma jsem ráda využila pro napsání bakalářské práce.

V teoretické části se věnuji především přiblížení či zpřístupnění tématu. V otázce evropské integrace hrají velmi důležité roli dějiny evropské integrace, ve kterých můžeme hledat a nalézt veškeré kořeny k dnešní situaci.

Teorie evropské integrace mapují situaci, která celkový vývoj provázela. Ať se jedná o velmi vlivné směry či směry, které nejsou primárně založeny na vědeckém základu, v každém z nich můžeme najít otázku, která se zabývá integrací.

V kapitole „Vliv evropské integrace na ČR (po vstupu do EU)“ uvádím základní všeobecná fakta o samotném vstupu do EU, dále některé z právních opatření a norem, kterými se po vstupu řídí mezinárodní vztahy a také skeptický postoj občanů ČR k evropské integraci.

Pozitiva a negativa jsem v teoretické části uvedla na základě subjektivního dojmu na danou situaci, který se opírá o předchozí analýzu současné situace. Uvádím pouze stručný nástin témat, která jsou podle mě důležitá či svým způsobem zajímavá.

Pozitivům a negativům je věnována celá praktická část práce. Kvantitativní výzkum je založen na vyhodnocení získaných dotazníků od respondentů a potvrzení či vyvrácení hypotéz. Pro dotazník jsem zvolila téma: „Vnímají studenti VŠ současnou evropskou integraci jako pozitivní nebo negativní?“

Vzhledem k rozsahu výše uvedených témat by výsledná práce mohla být velice obsáhlá. Z tohoto důvodu se některým tématům věnuji ve stručnosti, domnívám se však, že vše zásadní je v práci obsaženo.

2 Teoretická část

2.1 Dějiny evropské integrace

Integraci většina populace chápe jako proces, který se spustil až po skončení druhé světové války. Jeho kořeny však sahají mnohem hlouběji. Integrace Evropy probíhá mnohem déle než posledních padesát let. Přesto jde o velmi živé téma, které má vliv na společnost a celkově na svět, jež nás obklopuje.

2.1.1 Počátky evropské integrace

Je nespočet možností, kde bychom mohli začít hledat kořeny evropské integrace. Již ve středověku se objevují myšlenky, které se neztotožňují s těmi, které byly v té době obvyklé u jednotlivých vládců. Místo dobovatelských představ měli jinou hlavní ideu – udržení evropského míru, hospodářskou prosperitu a klidný vývoj kontinentu.

První projekt se objevil ve Francii. Právník Pierre Dubois byl rádcem krále Filipa IV. Jeho projekt se týkal zákazu válek mezi křesťany. „*Podle Duboisova projektu mělo dojít k uvolnění veškerých sil křesťanstva pro boj s muslimy o ovládnutí Svaté země.*“¹

Další projekt vypracoval Maximilien de Béthune, vévoda ze Sully. Chtěl reorganizovat Evropu na konfederaci patnácti států. Jejich zástupci by volili Generální radu a Regionální rady, které by řešily spory a problémy. Stejně jako Dubois, počítal vévoda s aktivitou na východě (proti osmanským Turkům).

Zakladatel mezinárodního práva Hugo Grotius navrhl na počátku 17. století ustanovení, na jehož základě by spory mezi křesťanskými mocnostmi soudili ti, kteří nejsou zainteresovaní a mohou tak přispět k dohodě.

Ke změnám došlo na přelomu 17. a 18. století. Původní představu o jednotné „křesťanské Evropě“ vystřídala snaha po kulturní jednotě kontinentu.

¹ KOVÁŘ, Martin - HORČIČKA, Václav. *Dějiny evropské integrace I.* Praha: Triton, 2005. 151 s. ISBN 80-7254-731-3. s. 17.

Angličan William Penn měl představu „Evropského sněmu“, který měl zabránit rozdrobenosti Evropy. Tento sněm byl jakýmsi předchůdcem „Evropského parlamentu“. Charles Castelo de Saint-Pierre usiloval o nastolení míru v celé Evropě a přišel s myšlenkou „Evropského senátu“, jehož rozhodnutí by byla schvalována dvoutřetinovou většinou.

„Evropská myšlenka se rozvíjela i ve druhé polovině 18. století. Zatímco francouzský filozof Jean-Jacques Rousseau přišel s utopickým návrhem „evropské federace emancipovaných národů“, jeho německý kolega Immanuel Kant vydal v roce 1795 pozoruhodnou rozpravu K věčnému míru, jíž předběhl svou dobu o více než století. Kant počítal s vytvořením systému veřejného práva, založeného na občanském principu; ... starý kontinent podle Kanta směřoval k ustavení celoevropské konfederace a posléze ke vzniku Spojených států evropských; ... stálé armády měly být odstraněny; v platnost měla vstoupit zásada nezasahování do vnitřních záležitostí členů federace.“²

V 19. století přibývalo evropských projektů. Hrabě Claude Henri de Saint-Simon přišel s projektem „Velkého parlamentu“, který by byl nadřazen všem národním vládám. Ovšem hlavním cílem projektu bylo udržení evropského míru.

Zlom v oblasti integrace přišel s propuknutím první světové války. „Evropská myšlenka“ musela být odsunuta na vedlejší kolej, avšak nikdy nezanikla. Stejně tomu tak bylo i v prvních poválečných letech. Evropa byla po velmocenském střetu nestabilní a hospodářsky vyčerpaná. Otřesem utrpěla i parlamentní demokracie, neboť v některých státech došlo k vytvoření komun a nástupu totalitních režimů.

Ve 20. letech se objevují snahy o překročení státní suverenity a počátky směřující k vytvoření největšího hospodářského prostoru. Roku 1925 vznikl Evropský celní spolek, který spravoval celokontinentální celní prostor.

Panevropská unie vznikla roku 1923. Založil ji hrabě Richard Coudenhove-Kalergi, který pro svůj projekt získal přízeň mnoha vlivných politiků tehdejší doby – mezi nimiž byl například i Edvard Beneš. Cíle Panevropského hnutí byly především snaha o zachování trvalého míru, konkurenceschopnost na světových trzích, snaha o neustálý hospodářský rozvoj a také nutnost zabránit případné expanzi ze strany Sovětského svazu.

² KOVÁŘ, Martin - HORČIČKA, Václav. *Dějiny evropské integrace I*. Praha: Triton, 2005. 151 s. ISBN 80-7254-731-3. s. 19.

Ve 30. letech dostala „Evropská myšlenka“ zcela jiný rozměr. S narůstajícím nebezpečím a obavami z fašistické Itálie a nacionalistického Německa se proměnila především na myšlenku jednotné, lidové fronty, jejímž hlavním úkolem bylo zabránění vypuknutí války a zastavit tak nástup mocností. Bohužel tato myšlenka nebyla úspěšná.

Za druhé světové války se integrace stala poněkud zvrácená, neboť jediné plány a projekty se týkaly nacistické říše. Jednalo se především o násilnou formu Evropské integrace pod diktaturou nacistické ideologie.

„Po skončení světového konfliktu se z vězení, internačních táborů či nuceného exilu vrátili staří vůdci politických stran a spolu s nimi i staré politické vazby a politické přístupy. ... Propagátoři myšlenky „evropské jednoty“ i Spojených států amerických, kteří hráli v poválečném vývoji klíčovou roli, tak brzy pochopili, že v době počínající studené války přichází v úvahu pouze limitovaná integrace, omezená geograficky na západní, respektive jihozápadní část kontinentu.“³

2.1.2 Integrace v letech 1945 – 1949

Po skončení 2. světové války se Evropa začala rozdělovat do dvou protikladných táborů. Roku 1946 pronesl Winston Churchill v Curychu projev, kde jasně vyjádřil svůj názor (ohledně nutnosti usmíření mezi Německem a Francií) a vyzval evropské země k vytvoření Spojených států evropských. Také vlivní politici by rádi viděli Evropu jako rovnocenného partnera k USA a SSSR. *„Stručně řečeno, Evropa si měla vládnout sama a bránit se sovětskému nebezpečí a americkému poručníkování. K tomu ale bylo zapotřebí co nejužší spolupráce.“⁴*

Jednoznačně jako nejsilnější stát vyšly z války Spojené státy americké. Prezident F. D. Roosevelt plánoval vytvoření světové organizace za účasti dalších velmocí. Nakonec se jeho představa nenaplnila, ale přispěla k vytvoření Všeobecné dohody o clech a obchodu roku 1947.

³ KOVÁŘ, Martin - HORČIČKA, Václav. *Dějiny evropské integrace I.* Praha: Triton, 2005. 151 s. ISBN 80-7254-731-3. s. 38.

⁴ KOVÁŘ, Martin - HORČIČKA, Václav. *Dějiny evropské integrace I.* Praha: Triton, 2005. 151 s. ISBN 80-7254-731-3. s. 40.

Zásadní obrat v americké zahraniční politice znamenala doktrína, se kterou roku 1947 vystoupil Truman. Šlo o závazek, který předpokládal spolupráci západní Evropy a USA.

V červenci roku 1947 došlo k zřízení Výboru pro evropskou hospodářskou spolupráci (Committee for European Economic Cooperation; CEEC). Následně pak roku 1948 došlo ke zřízení Organizace pro evropskou hospodářskou spolupráci (Organisation for European Economic Cooperation; OEEC). V březnu roku 1948 došlo ke schválení zákona o zahraniční pomoci, který předložil Truman Kongresu. Tímto byl vliv USA v Evropě velmi posílen. V rámci Marshallova plánu vydaly Spojené státy 13 miliard dolarů.

„Za relativně krátkou dobu fungování plánu (1948-1951) vzrostla průmyslová výroba v účastnických zemích téměř o 50% nad předválečnou úroveň. Přes snahy Francie a některých dalších států omezit pomoc Německu na minimum se podařilo rozhybat tamní ekonomiku. Němci se díky americké protekci stali pátým největším příjemcem pomoci.“⁵

Bruselský pakt, jak byla též nazývána Západní unie, byl podepsán v březnu roku 1948 na padesát let. Unie byla zaměřena v první řadě proti německé hrozbě, ale nezapomínala ani na hrozbu sovětskou. Západní unie byla složena z pěti členů – Francie, Belgie, Lucembursko, Nizozemsko a Velká Británie. Členové se společně zavázali ke společné vojenské pomoci, ale také k spolupráci v kulturní, sociální a hospodářské oblasti.

„Politický vývoj po roce 1948 ukazoval, že západní Německo není budoucím agresorem, nýbrž že je součástí Západní Evropy a představuje další dosud nevyužitý potenciál pro strategii zadržování sovětského vlivu. Západoevropským zemím se mezitím podařilo vybudovat základní bezpečnostní vazby a vytvořit předpoklad dalšího bezpečného vývoje díky institucionalizaci evropsko-amerického spojení v podobě Severoatlantické aliance (NATO, North Atlantic Treaty Organisation), jehož prvními členy se staly vedle USA a Kanady také evropské země, však samo o sobě nemohlo dostatečně vyřešit problém stabilizace vnitřních bezpečnostních poměrů v Evropě.“⁶

Evropský kongres proběhl v Haagu v květnu 1948. Účastnili se zástupci 16 zemí, včetně Německa. Předsedou kongresu byl zvolen Winston Churchill.

⁵ KOVÁŘ, Martin - HORČIČKA, Václav. *Dějiny evropské integrace I.* Praha: Triton, 2005. 151 s. ISBN 80-7254-731-3. s. 48-49.

⁶ FIALA, Petr - PITROVÁ, Markéta. *Evropská unie.* Brno: Centrum pro studium demokracie, 2003. 743 s. ISBN 80-7325-015-2. s. 46.

Výsledkem kongresu byly požadavky ke svolání Evropského shromáždění a vypracování Evropské listiny lidských práv, a zřízení Evropského soudního dvora.

V lednu roku 1949 byla zřízena Rada Evropy (Council of Europe; CE), která se skládala ze dvou orgánů – Výboru ministrů a Poradního shromáždění. Skepticky se k evropské integraci stále stavěli Britové, ale také zástupci skandinávských zemí. K původním deseti zakládajícím státům se postupně přidávaly další státy. V dnešní době má Rada 41 členů. Nejvýznamnějším počinem Rady byla Evropská konvence o ochraně základních lidských práv (1953) a pro zajištění její vynutitelnosti byl roku 1959 zřízen Evropský soud pro lidská práva.

2.1.3 Integrace v letech 1950 – 1952

V integraci po roce 1945 a integraci na přelomu 40. a 50. let byl jeden podstatný rozdíl. Zatímco po roce 1945 si nedokázali Evropané integraci bez Velké Británie představit, na přelomu 40. a 50. let na ni přestali brát ohledy.

„V pozadí projektu známého jako Schumanův plán stály dva politické motivy. V první řadě se jednalo o bezpečnostní opatření proti Německu a s tím související posílení vedoucího postavení Francie na kontinentě, za druhé šlo o první konkrétní krok na cestě k evropské (politické i hospodářské) integraci.“⁷

Za skutečného autora Schumanova plánu je považován Jean Monnet. Monnet svoji pozornost zaměřil na uhlí a ocel, což byly v té době dvě klíčová odvětví rozvinutých průmyslových zemí. Případný úspěch spočívající v propojení dvou nevýznamnějších ekonomik v sobě nesl další pozitivum. Měl zabránit případné válce mezi Německem a Francií a zajistit tak v Evropě mír. Jak se dalo očekávat, Velká Británie vyslovila proti plánu své „ne“ a nebyla osamocena, podpořili ji zástupci skandinávských zemí. Po devíti měsících jednání byl Schumanův plán přijat. Evropské společenství uhlí a oceli (ESUO) bylo omezeno na šest zemí: Francii, Německo, Itálii a státy Beneluxu. Hlavním cílem ESUO byla podpora ekonomického rozvoje, růstu zaměstnanosti a životní úrovně

⁷ KOVÁŘ, Martin - HORČIČKA, Václav. *Dějiny evropské integrace I*. Praha: Triton, 2005. 151 s. ISBN 80-7254-731-3. s. 72.

prostřednictvím společného trhu s uhlím a ocelí. Smlouva o ESUO byla podepsána v Paříži v dubnu 1951 a měla platit padesát let. Základ k politické integraci západní Evropy položilo právě ESUO. V roce 1965 bylo ESUO integrováno do Evropského společenství.

2.1.4 Neúspěšné pokusy o integraci v Evropě v letech 1950 – 1954

Spojené státy přišly v roce 1950 s návrhem o znovuvyzbrojení západního Německa. Konrad Adenauer, kancléř Spolkové republiky, byl pro. Francie ani ostatní západní státy nesouhlasily s obnovením německé armády. Bylo ale více než jasné, že obrana Evropy závisí na Spojených státech. Musel se tedy najít přijatelný kompromis. Francie přišla s tzv. Plevenovým plánem (jehož autorem byl opět Jean Monet). V podstatě šlo o pozastavení německého vyzbrojování, aby mohla Francie získat čas k vlastní obranyschopnosti. *„Ministerský předseda René Pleven proto navrhl zřízení společné evropské armády, v jejímž čele měl stát evropský ministr obrany, podřízený politickým institucím sjednocené Evropy.“*⁸ Schválení tohoto plánu přispělo k vytvoření Evropského obranného společenství (EOS) roku 1952.

Kancléř Konrad Adenauer při návštěvě Spojených států roku 1953 řekl, že společná obrana nemůže fungovat bez společné politiky. Došlo tedy k vytvoření Evropského politického společenství (EPS). *„Kvůli problémům s ratifikací smlouvy o EOS se ale nakonec předpokládaná mezivládní jednání o EPS nekonala a projekt neuspěl.“*⁹

Nakonec se podařilo přičlenit Spolkovou republiku Německo k Západu oživením původního britského nápadu, a sice začleněním SRN a Itálie do Západní unie a později i do NATO. Začleněním SRN a Itálie byla Západní unie přejmenována na Západoevropskou unii (Western European Union; WEU; česky ZEU), která čítala 7 členů – Belgie, Francie, Itálie, Lucembursko, Nizozemsko, Spolková republika Německo a Velká Británie. Paradoxem zůstává, že právě

⁸ KOVÁŘ, Martin - HORČIČKA, Václav. *Dějiny evropské integrace I.* Praha: Triton, 2005. 151 s. ISBN 80-7254-731-3. s. 94.

⁹ KOVÁŘ, Martin - HORČIČKA, Václav. *Dějiny evropské integrace I.* Praha: Triton, 2005. 151 s. ISBN 80-7254-731-3. s. 100.

Francie, která odmítla EOS, dopomohla k prosazení přesného opaku Plevelnova plánu. Naopak to, že byla Spolková republika Německo přizvána do NATO, bylo řešením, které vedlo k vytvoření smíru mezi vítězi a poraženými z druhé světové války.

2.1.5 Integrace v letech 1955 – 1959

V polovině 50. let byla Evropa rozdělena do několika skupin s rozdílnými cíly, což s sebou neslo značné potíže.

Na počátcích tohoto nového integračního procesu, podobně jako u předchozích, stál Jean Monnet. Jeho myšlenky na prohloubení evropské integrace se po odchodu Monneta z úřadu chopil Paul-Henri Spaak. Domnívali se, že bude nejvýhodnější zaměřit se na některé dynamicky se rozvíjející odvětví – v tomto případě na jadernou energii. Prostředkem k oživení evropské myšlenky se měl stát právě atom. V březnu 1957 byla v Římě podepsána smlouva o Evropském hospodářském společenství (European Economic Community, EEC; česky EHS) a o Evropském společenství pro atomovou energii (European Nuclear Energy Community, ENEC; Euratom).

V 60. letech se začala snižovat popularita Euratomu. Jednotlivé členské státy mnohem více upřednostňovaly národní investice. Po roce 1967 se Euratom stal pouhou součástí tzv. Evropských společenství. Evropská společenství (European Community, EC; česky ES) byla tvořena Evropským společenstvím uhlí a oceli, Evropským hospodářským společenstvím a Euratomem. Smlouvy o Evropském společenství byly podepsány v březnu 1957 a bez problémů proběhla jejich ratifikace. ES vstoupila v platnost 1. ledna 1958.

Nejdůležitějším cílem Evropských společenství bylo vytvoření jednotného všestranného trhu. V prvních letech činnosti ES došlo k několika úspěchům. Obchod rostl téměř dvakrát rychleji mezi členy Evropského hospodářského společenství než mezi zeměmi, které stály mimo společenství. V téže době se začaly projevovat i první problémy, ke kterým by v budoucnu mohlo docházet. Cesta zpět od nadnárodní spolupráce k mezivládní již nebyla možná.

2.1.6 Alternativní plány integrace v letech 1955 – 1961

Mimo hlavní proud evropské integrace vždy stály skandinávské země. Roku 1952 došlo k vytvoření Skandinávské rady, která však neměla jít ve šlépějích Evropských společenství. Mělo se spíše jednat o jakousi „malou Radu Evropy“. Šlo především o mezivládní spolupráci mezi jednotlivými státy a hlavním cílem byla spolupráce na co nejširším základu. Po přistoupení Spolkové republiky Německo do NATO byly nuceny skandinávské země opět začít řešit otázku obrany, tudíž jejich společný projekt postupně ztrácel význam.

V lednu roku 1960 byla podepsána Stockholmská konvence a v květnu roku 1960 vstoupilo v platnost Evropské sdružení volného obchodu (European Free Trade Association, EFTA; česky ESVO). Hlavním cílem sdružení bylo snižování cel a jejich případné zrušení. Členy ESVO byly Velká Británie, Dánsko, Norsko, Švédsko, Rakousko, Švýcarsko a Portugalsko. Finsko se rozhodlo nevstoupit. ESVO vzniklo jako konkurenční projekt k EHS, ale pravdou zůstává, že nikdy skutečnou konkurencí pro EHS nebylo. Američané upřednostňovali uzavírání dohod s EHS. Na počátku 60. let Velká Británie a další země podávaly žádosti o přistoupení k ES.¹⁰

2.1.7 Krize v evropské integraci v šedesátých letech

Právě tyto žádosti o přistoupení na počátku 60. let byly počátkem krize v Evropském společenství. Žádost o přistoupení podaly v červenci roku 1961 tři země – Irsko, Velká Británie a Dánsko. Právě Velká Británie byla ze třech žadatelů klíčová, neboť se jí nepodařilo navázat pevnější vazby mezi evropskými společenstvími. Mezi hlavní motivy Velké Británie k přistoupení patřily především politické a bezesporu i ekonomické důvody. Ekonomickým podnětem byla ztráta vlivu v Commonwealthu.

¹⁰ Kapitoly 2.1.1 až 2.1.6 více: KOVÁŘ, Martin - HORČIČKA, Václav. *Dějiny evropské integrace I*. Praha: Triton, 2005. 151 s. ISBN 80-7254-731-3.

Rozšíření Společenství vetovala Francie v lednu roku 1963. Francie neměla v úmyslu, aby byl do Společenství přizván významný konkurent. Francouzský prezident označil Velkou Británii za zemi, která je spojena s různorodými zeměmi a její vstup by znamenal pro Společenství americkou nadvládu, díky jejím vztahům se Spojenými státy.

Veto, které provedla Francie, způsobilo zhoršení vztahů uvnitř Společenství, došlo tedy k rozvoji vnějších vztahů. V červenci roku 1963 byly podepsány tzv. Yaoundéské dohody, které zaručovaly obchod s 17 zeměmi Afriky.

Hlavní představitelé se i během krize dokázali shodnout na důležitém faktu. Bylo potřeba zjednodušit a zpřehlednit vnitřní mechanismus v komunikaci uvnitř Společenství. Tzv. Slučovací smlouva, která vstoupila v platnost v červenci 1967, měla sloučit orgány tří společenství pod jedno centrum. ESUO, EHS a Euratom byly tedy spravovány jednou Komisí a jednou Radou. Nadále byly označovány jako Evropská společenství.

2.1.8 Obnova integrace od roku 1969

Základním cílem Společenství, který se i přes všechny problémy, do kterých se integrace dostlala, povedlo splnit, bylo vytvoření Celní unie. Proto se Společenství začalo zajímat o stanovení nových priorit.

Členské státy svolaly mezivládní konferenci. Summit se konal v prosinci 1969 v Haagu.

„Stanovení Haagských priorit shrnutých do hesla „dokončení, prohloubení a rozšíření“ odpovídalo respektování obecné zásady, podle níž mělo být přistupováno k rozšiřování ES pouze za předpokladu, že přijetí nových členů negativně neovlivní další rozvoj integrace. Komise proto sledovala strategii kompenzace případného přijetí dalších členů novými aktivitami, jež by zabránily možnému „rozředění“ dosažené úrovně sjednocení.“¹¹

¹¹ FIALA, Petr - PITROVÁ, Markéta. *Evropská unie*. Brno: Centrum pro studium demokracie, 2003. 743 s. ISBN 80-7325-015-2. s. 94.

Pravidelné konzultace, tedy vyřešení problému s vnitřním mechanismem komunikace, byly obsaženy v tzv. Davignonově zprávě, která vedla ke vzniku Evropské politické spolupráce (European Political Co-operation, EPS) v říjnu 1970.

První, neboli Severní rozšíření, bylo zahájeno v červnu 1970. Jednalo se o vstup s Velkou Británií, Norskem, Dánskem a Irskem. Ve všech zemích se konala referenda o vstupu do ES. Vstup Norska byl referendem zamítnut v září 1972. Ostatní země vstoupily v lednu 1973.

Druhé, neboli Jižní rozšíření, bylo zahájeno v roce 1975 žádostí Řecka (vstoupilo do ES v roce 1981) a oficiálně zakončeno úspěšným jednáním se Španělskem a Portugalskem v roce 1986. Španělsko a Portugalsko v letech 1974 až 1975 ukončilo nadvládu autoritativních režimů a vytvořilo fungující demokratický systém.

2.1.9 Integrace od roku 1985 (od ES k EU)

Za zlomový může být považován právě rok 1985. V lednu tohoto roku se ujímá vedení Komise Jacques Delors. *„Základní podmínkou dalšího rozvoje integrace však bylo dosažení některých cílů, které se dlouhodobě z různých důvodů nedařilo naplnit. Klíčovým úkolem se z tohoto hlediska jevílo především dokončení projektu tzv. volného pohybu čtyř svobod, tedy zboží, osob, služeb a kapitálu.“*¹²

Hlavním cílem bylo zavedení společného trhu. Tento cíl byl již obsažen v zakládajících knihách Společenství. Komise tedy vypracovala dokument, tzv. Cockfieldovu bílou knihu. Tento dokument obsahoval veškeré překážky, které bránily volnému pohybu čtyř svobod. Bílá kniha byla oficiálně zveřejněna v červnu 1985. Ve stejný den byla podepsána Schengenská dohoda, která obsahovala podmínky pro zjednodušení hraničních kontrol a jejich případné úplné odstranění mezi zainteresovanými zeměmi (konkrétně Německo, Belgie, Lucembursko, Nizozemí a Francie).

¹² FIALA, Petr - PITROVÁ, Markéta. *Evropská unie*. Brno: Centrum pro studium demokracie, 2003. 743 s. ISBN 80-7325-015-2. s. 115.

Výsledkem mezivládní konference z roku 1985 byl dokument Jednotný evropský akt (Single European Act; česky JEA). Hlavní cíle obsažené v JEA byly odstranění práva veta při hlasování v Radě a také stanovení nového společného cíle integrace. Dále změna postavení Evropského parlamentu, který měl působit jako instituce evropské legislativy, nejen jako poradní orgán, jak tomu bylo dříve. V neposlední řadě bylo v Aktu stanoveno dosažení vnitřního trhu. Ohledně otázek volného pohybu čtyř svobod rozhodovala Rada kvalifikovanou většinou, což zrychlilo přijímání legislativy.

V prosinci roku 1989 byl ve Štrasburku přijat dokument, nazývaný jako Sociální charta. K podpisu se nepřipojila Velká Británie, tudíž byl mezivládní rozměr dokumentu omezen.

V dubnu 1989 byla představena tzv. Delorsova zpráva, což byl dokument, který přepokládal zavedení společné měny ve třech stádiích.

„Nejednotnost v otázce dalšího směřování Společenství se dále prohloubila událostmi navazujícími na rozpad bipolárního světa symbolicky vyjádřený pádem Berlínské zdi 9. listopadu 1989. Změna politické situace v Evropě po rozpadu komunistického systému vedla mj. k jednání o sjednocení Německa ...“¹³

Na základě těchto skutečností, které se odehrávaly, bylo nezbytné přejít k revizi zakládajících smluv. Tato revize se stala nástrojem pro svolání mezivládní konference do Štrasburku, která se konala 8. prosince 1989.

Mezivládní konference zahájené na summitu v Římě 15. prosince 1990 trvaly více než rok. Mezivládní konference se také musely vypořádat s problémem s termínem „Evropská unie“. Velmi důležitou součástí summitu byla diskuze o novelách v zakládajících smlouvách. Lucembursko přeložilo 29. června 1991 konečnou podobu tzv. Návrhu smlouvy o Evropské unii. Tento návrh byl zkoncipován do tzv. chrámu, který tvoří tři pilíře obsahující třídění jednotlivých politik Společenství. Mezivládní konference byla zakončena přijetím Smlouvy o Evropské unii (Smlouva o EU) v Maastrichtu na zasedání, které se konalo 9. – 10. prosince 1991. Tuto smlouvu také známe pod názvem Maastrichtská smlouva, která byla podepsána v únoru 1992.

¹³ FIALA, Petr - PITROVÁ, Markéta. *Evropská unie*. Brno: Centrum pro studium demokracie, 2003. 743 s. ISBN 80-7325-015-2. s. 124.

„Smlouva o EU pozměnila zásadním způsobem cíle a závazky Společenství. Ačkoliv se jednalo o změny všeobecného charakteru, je jistě především nezbytné zdůraznit transformaci ES na EU jako výraz nové identity Společenství. Zastřešení stávajících smluv a tří existujících Společenství novou Smlouvou o EU znamenalo z hlediska členských států přijetí další politické odpovědnosti v rámci dvou nových pilířů. Unie se také označila za subjekt mezinárodních vztahů, který má zájem o rozvíjení své zahraniční politické identity.“¹⁴

Smlouva o EU vyžadovala proces ratifikace, neboť změnila smluvní rámec Společenství. Ratifikovat muselo dvanáct členských zemí. Smlouva procházela ratifikací buď v parlamentu jednotlivých zemí, nebo byla předložena v referendu. Na počátku roku 1993 měla smlouva vstoupit v platnost, tento termín však musel být kvůli neúspěšnosti v referendech posunut. Maastrichtská smlouva vstoupila v platnost 1. listopadu 1993.¹⁵

Tabulka 1 – Vlny rozšiřování ES/EU

Rok	Země, které se stávají členy ES/EU
1951	Belgie, Francie, Itálie, Lucembursko, Německo (SRN) a Nizozemsko
1973	Dánsko, Irsko a Spojené království
1981	Řecko
1986	Portugalsko a Španělsko
1990	Sjednocení Německa (začlenění NDR do ES)
1995	Finsko, Rakousko, Švédsko
2004	Česká republika, Estonsko, Kypr, Litva, Lotyšsko, Maďarsko, Malta, Polsko, Slovensko a Slovinsko
2007	Bulharsko a Rumunsko

Zdroj: KRATOCHVÍL, Petr. *Teorie evropské integrace*. Praha: Portál, 2008. 218 s. ISBN 978-80-7367-467-0. s. 41.

¹⁴ FIALA, Petr - PITROVÁ, Markéta. *Evropská unie*. Brno: Centrum pro studium demokracie, 2003. 743 s. ISBN 80-7325-015-2. s. 130.

¹⁵ Kapitoly 2.1.7 až 2.1.9 více: FIALA, Petr - PITROVÁ, Markéta. *Evropská unie*. Brno: Centrum pro studium demokracie, 2003. 743 s. ISBN 80-7325-015-2.

2.2 Teorie integrace

Tabulka 2 – Fáze zkoumání evropské integrace

	Období	Nově položené otázky	Příklady teorií
1.	40. – 50. léta	Jak integrací odstranit konflikt?	Funkcionalismus, teorie komunikace
2.	60. – 70. léta	Jaké jsou příčiny integrace a kdo jsou hlavní aktéři – členské státy, nebo nadnárodní instituce?	Neofunkcionalismus, realistický mezivládní přístup
3.	80. léta	Jak funguje systém vládnutí v ES/EU?	Víceúrovňové vládnutí, model politických sítí
4.	90. léta	Jak ES/EU mění normy a identity?	Sociální konstruktivismus, sociologický institucionalismus

Zdroj: KRATOCHVÍL, Petr. *Teorie evropské integrace*. Praha: Portál, 2008. 218 s. ISBN 978-80-7367-467-0. s. 30.

2.2.1 Federalismus

Původ slova federalismus můžeme hledat v latině, ve slově *foedus*, což v překladu znamená smlouva. Velice důležité je nezaměňovat pojmy federalismus a federace. Federalismus je politickou ideologií, kdežto federace je objektem zájmu federalismu, konkrétně tedy institucionální uspořádání, které se stává suverénním státem. Federace je založena na smluvním základě.

Federalismus se rozvíjel jako protikladná koncepce k unitárnímu státu (panovník, jako jediný nositel suverenity).

„Dnes je federalismus nejčastěji chápán jako politická teorie, která se zabývá autonomními jednotkami uvnitř federálního státu: zatímco federální vláda se stará o určité oblasti (obvykle obranu, zahraniční politiku), jednotlivé části federace mají na

základě ústavního vymezení zodpovědnost za další oblasti, do kterých federální vláda nezasahuje (např. za vzdělávání, kulturu někdy i zdravotnictví nebo daňový systém).“¹⁶

Za klíčovou práci je považován Manifest z Ventotene, jehož autory jsou Altiero Spinelli a Ernesto Rossi. Manifest volá po vytvoření evropské federace, neboť stát, který tu byl doposud, zklamal a nedokázal ochránit svoje občany. Manifest je často odsuzován pro svůj nedostatečný vědecký základ.

Mezi jednotlivými skupinami federalistů vznikají i neshody. Konkrétně mezi zastánci světového federalismu a evropského federalismu. Světoví federalisté usilovali o vytvoření světové federace a vadilo jim, že evropští federalisté se zaměřují pouze na Evropu. Naopak evropští federalisté považovali vytvoření světové federace za nereálné.

Hlavní kritika federalismu je směřována na záruky, které není federalismus schopen dodržet. Nemůže zajistit, že nadnárodní stát, o který usilují, bude schopen ochránit své občany a naopak nepovede k válce mnohem většího rozsahu, který by se odehrál mezi federacemi. Kritici poukazují na to, že federalizace může naopak rozmnožit problémy, místo jejich odstranění.

Federalismus se dodnes udržel jako vlivná politická teorie, v současné době je považován za vlivnou alternativu k mezivládnímu přístupu.

2.2.2 Teorie komunikace

Teorie komunikace je v dnešní době neprávem často opomíjená. Právě současné teorie integrace na teorii komunikace často navazují.

Teorie komunikace se stejně jako zbývající dvě nejstarší teorie – federalismus a funkcionalismus – zabývá problémem, jak odstranit válku.

Za zakladatele je považován Karl Wolfgang Deutsch. Deutsch zavedl pojem „bezpečnostní společenství“, což je skupina lidí, která je integrována. Válka je z takovéto skupiny zcela vyloučena. Deutsch uvádí dva typy bezpečnostního společenství. Prvním je sjednocené bezpečnostní společenství, kterého je však podle Deutsche těžké dosáhnout (paradox s federalisty, kteří právě

¹⁶ KRATOCHVÍL, Petr. *Teorie evropské integrace*. Praha: Portál, 2008. 218 s. ISBN 978-80-7367-467-0. s. 52.

tento typ považují za nejlepší způsob integrace). Druhým typem je pluralitní bezpečnostní společenství, ve kterém si jednotlivé jednotky integrace ponechávají svoji suverenitu a politické instituce.

Hlavní kritika Deutsche spočívá v jeho angažovanosti do mnoha vědních disciplín.

2.2.3 Funkcionalismus

Z funkcionalismu vycházejí velmi vlivné teorie v oblasti integrace i mezinárodních vztahů.

Hlavní důraz klade funkcionalismus na prevenci, jak zabránit ničivým válkám, které sužovaly svět v minulosti.

Hlavním představitelem je David Mitrany, který je zastáncem názoru, že uspořádání by mělo být založeno na „funkčním principu“ (nikoliv teritoriálním). Tedy při rozdělení na státy jsou hlavním problémem bariéry v podobě uměle vytvořených hranic. Hranice brání v rozvoji „funkčnosti“ jednotlivých odvětví. Dalším problémem se jeví státníci, kteří usilují pouze o vlastní prospěch. Mitrany navrhuje přesunutí jejich kompetencí a na jejich místo by se měli dosadit experti, kteří se při rozhodování vzdají vlastního prospěchu.

Z Evropských společenství mělo k funkcionalismu nejbližší Evropské společenství uhlí a oceli, které stavělo právě na funkci jednotlivých prvků hospodářství.

Hlavní kritikou funkcionalismu je snaha o oddělení politického světa od světa odborníků. V neposlední řadě jsou funkcionalisté často kritizováni za nízkou vědeckou podloženost jejich úvah a teorií.

2.2.4 Neofunkcionalismus

„Přestože neofunkcionalismus v mnoha ohledech navazuje na Mitranyho funkcionalismus, přináší několik podstatných změn. Mezi ně patří především

*zvýšený důraz na vědeckost, vstřícnější pohled na politiku a na stát, a konečně smíření se s geograficky omezeným rozsahem integrace.*¹⁷

Podle behavioristů, kteří ovlivnili neofunkcionalismus, by se v evropské integraci mělo postupovat po vzoru osvědčených postupů v přírodních vědách.

Pro neofunkcionalisty je politická oblast z klíčových prvků integrace. Uvědomují si, že integrace probíhá na určitém teritoriu. Tyto dva přístupy zcela odlišují neofunkcionalismus od funkcionalismu.

Za hlavního představitele je považován Ernst Haas, který přichází s pojmem „přelévání“, jehož prostřednictvím se integrace rozlévá do jednotlivých oblastí. Sám Haas si však později uvědomuje, že jeho teorie se nedá aplikovat na všechna odvětví a označuje ji za zastaralou.

Právě princip přelévání byl nejčastěji napadán kritiky neofunkcionalismu. Dalším nedostatkem se jevila neschopnost stanovit výsledek integračního procesu, který nebyl nikdy neofunkcionalisty vymezen.

2.2.5 Realismus

Realismus patří mezi teoriemi evropské integrace k nejméně úspěšným. Naproti tomu v USA představoval nejvlivnější přístup při studiu mezinárodních vztahů.

Realisté se domnívají, že politika a mezinárodní vztahy jsou neustálým bojem o moc, kde vyhrává silnější, který ovládá slabšího. Pro realisty je vždy důležitější společenství (tedy stát) než jednotlivec. Staví se konzervativně k myšlence jiného teritoriálního dělení, než na státní celky. Mezinárodní instituce jsou pouhým nástrojem politiky státu. Realisté se domnívají, že i při evropské integraci jde především o boj o moc mezi jednotlivými státy.

Nejvýznamnějším realistou byl Stanley Hoffmann, který byl velkým kritikem neofunkcionalismu. Nesouhlasil s principem přelévání, neboť podle něho je mezi politickou a ekonomickou integrací obrovská propast. Vymezil pro to dva

¹⁷ KRATOCHVÍL, Petr. *Teorie evropské integrace*. Praha: Portál, 2008. 218 s. ISBN 978-80-7367-467-0. s. 86-87.

pojmy – vysoká politika (kde je podle něho zahrnuto např. zajištění vlastní bezpečnosti) a nízká politika (která řeší ekonomické otázky).

Na realismus částečně navazuje neorealismus, kde je však hlavní myšlenkou anarchie, tedy suverénní jednotka, nad níž neexistuje žádná vyšší moc. V tomto případě však neustále visí ve vzduchu hrozba válečného konfliktu.

Mezi představitele neorealismu můžeme uvést Johna Mearshiemera a Josepha Grieco.

Ostrou kritikou si prošlo Hoffmannovo rozdělení na vysokou a nízkou politiku. Stejně tak anarchistická představa neorealistů. Realismus a neorealismus jsou dva nejčastěji kritizované přístupy, které se snažily objasnit evropskou integraci.

2.2.6 Marxismus

Marxisté dlouhou dobu nejevili zájem o evropskou integraci. První práce se objevují až od konce 60. let.

Hlavní zájem marxistů směřuje k výrobním faktorům. Výrobní faktory určují uspořádání společnosti na vládnoucí třídu a vykořisťované, kde vládnoucí třídu tvoří ti jedinci, kteří vlastní výrobní faktory (kapitál). Rozdělení společnosti na třídní systém s sebou nese zdroj neustálého konfliktu, tzv. třídní boj. Změny v třídním systému probíhají vždy násilně.

Různé interpretace evropské integrace vyjadřují např. Ernest Mandel nebo Peter Cocks.

V současné době je nejvlivnější marxistickým přístupem tzv. amsterodamská škola, která je představitelkou neomarxismu.

Marxistická interpretace evropského integračního procesu zůstala nevyslyšena. Marxismus byl kritizován především pro jeho materialistické pojetí a třídní determinaci společnosti.

2.2.7 Nový institucionalismus

Nový institucionalismus (nebo také neoinstitucionalismus, jak je jinak nazýván) se do popředí dostává od konce osmdesátých let. Jak již napovídá název, zásadní roli hrají v novém institucionalismu instituce.

Institucionalismus se v první řadě snaží o definování institucí. Předpokládá, že instituce vznikly primárně, až po nich mohl vzniknout stát. Instituce má určitým způsobem svoji autonomii a ovlivňuje stát i do budoucna.

Nový institucionalismus je trojího typu – racionalistický institucionalismus, historický institucionalismus a sociologický institucionalismus.

Racionalistický institucionalismus uvažuje racionálně o svých cílech a zvolí si variantu, která je pravděpodobně ke stanovenému cíli dovede. Často používá model „pán-správce“, kdy stát převádí určité pravomoci na instituce a ty ho zastupují. Tento model můžeme například najít u Evropského soudního dvora, který se svým způsobem odchyluje od charakteru EU.

Historický institucionalismus klade důraz na historický kontext v chápání institucí.

U sociologického institucionalismu se pole působnosti institucí značně rozšířilo. Instituce jsou vždy odrazem daného společenství.

Hlavní kritiku si všechny tři směry nového institucionalismu vysloužily za to, že žádný z nich nepřinesl ucelenou teorii evropské integrace. Zároveň je tak špatně definován, že pod jeho široké pojetí se dá zařadit jakákoliv další teorie integrace.

2.2.8 Politologické přístupy

V osmdesátých letech se výzkum evropské integrace ocitá v krizi. Prostor tedy dostává politologie a její vzestup se označuje jako obrat k vládnutí. Obrat k vládnutí obsahuje dva modely – víceúrovňové vládnutí a politické sítě.

„Základní myšlenkou modelu víceúrovňového vládnutí ... je tvrzení, že autorita v politickém systému se nenachází jenom na rovině nejvyšší (tj. na rovině ústředních institucí, jako jsou vláda nebo prezident), ale že do rozhodovacího procesu zasahují např. i aktéři regionální či místní. Modely víceúrovňového vládnutí aplikovaného na EU zůstávají konzervativní v tom smyslu, že se za základního aktéra i nadále považuje stát.“¹⁸

Hlavním přínosem víceúrovňového vládnutí je fakt, že spojil všechny roviny vládnutí, tedy nadstátní, státní i podstátní.

Model politických sítí se domnívá, že politická moc je rozdělena mezi velké množství zúčastněných a každý z nich přispívá k různým politikám odlišnou měrou.

Hlavní kritika obou modelů spočívá v nepřesnosti základních tvrzení. V obou případech se jedná pouze o modely, nikoli teorie.

2.2.9 Liberální mezivládní přístup

Liberální mezivládní přístup je jednou z nevlivnějších teorií integrace v dnešní době.

Tato teorie je spojena pouze s jedním jménem – Andrew Moravcsikem.

Klíčovým aktérem je stát. Velká váha je přiřazována sociálním skupinám uvnitř státu, které ovlivňují jeho politiku.

„Moravcsikovu teorii můžeme chápat jako dvojúrovňovou hru (two-level game). Na první rovině se utvářejí domácí preference v jednotlivých členských státech. ... Vlády pak, na druhé úrovni, s takto utvořenými preferencemi vstupují do mezinárodního vyjednávání.“¹⁹

Liberální mezivládní přístup je nejčastěji kritizován kvůli důrazu, který klade na roli státu a zároveň opomíjí roli integračních institucí.

¹⁸ KRATOCHVÍL, Petr. *Teorie evropské integrace*. Praha: Portál, 2008. 218 s. ISBN 978-80-7367-467-0. s. 150.

¹⁹ KRATOCHVÍL, Petr. *Teorie evropské integrace*. Praha: Portál, 2008. 218 s. ISBN 978-80-7367-467-0. s. 168.

2.2.10 Sociální konstruktivismus

Sociální konstruktivismus se objevuje v době, kdy byl dominantní liberální mezivládní přístup, tj. v druhé polovině devadesátých let. Konstruktivismus však nebyl v té době ucelenou teorií, jako ostatní přístupy.

Konstruktivisté tvrdí, že sociální realita je neustále vytvářena sociálními interakcemi ve společnosti. Takovým konstruktem je stát.

Konstruktivisté kladou velký důraz na sociální učení, které vede k socializaci (začleňování do sociální skupiny). Socializace při studiu evropské integrace je často nepřesně označována jako europeizace, kterou můžeme chápat jako přebírání norem unie v členských státech.

Konstruktivismus je nejčastěji kritizován pro jeho podobu jakéhosi „obecného tvrzení“.

2.2.11 Postmodernismus

Postmodernismus odmítá veškeré univerzální teorie. Objevuje se od sedmdesátých let ve filosofii a příbuzných vědách.

Postmodernisté jsou odpůrci státocentrismu a přichází s postupy, jak lze překonat stát jako formu společenského uspořádání.

Klíčová v postmodernismu je role jazyka. Jazyk se stává základním komunikačním prostředkem, jehož pomocí se vytvářejí hodnoty a normy.

Někteří kritici se domnívají, že právě postmodernistická interpretace jazyka je chybná. Jazyk plní pouze funkci dorozumivacího prostředku.²⁰

²⁰ Kapitoly 2.2.1 až 2.2.11 více: KRATOCHVÍL, Petr. *Teorie evropské integrace*. Praha: Portál, 2008. 218 s. ISBN 978-80-7367-467-0.

2.3 Vliv evropské integrace na ČR (po vstupu do EU)

2.3.1 Změny v ústavním a právním prostředí v souvislosti se vstupem do Evropské unie

2.3.1.1 Evropská unie a suverenita ČR

V České republice je zdrojem státní moci lid. Jak stanovuje Ústava ČR, lid je zdrojem státní moci a vykonává ji prostřednictvím orgánů moci zákonodárné, výkonné a soudní.

Aby došlo k zabezpečení parlamentu v evropském integračním procesu, došlo k přijetí novely Ústavy (ústavním zákonem č. 395/2001 Sb.). Tato novela je také označována jako Euronovela. České republice se tímto otevírá přístup ke smlouvám, které jsou právním základem Evropské unie. Česká republika neztrácí svoji svrchovanost, pouze odevzdává část pravomocí mezinárodní instituci. Průběh ratifikace probíhá za stejných podmínek, jako přijímání ústavního zákona, je tedy potřeba souhlas kvalifikované většiny nebo proběhnutí referenda. V případě České republiky byly tedy některé pravomoci státu vloženy do rukou orgánů Evropské unie.

2.3.1.2 Vstup České republiky do Evropské unie

Česká republika je členským státem Evropské unie od 1. května 2005. Avšak proces, který vstupu do EU předcházel, trval bezmála patnáct let. Žádost o členství v EU podala ČR 23. ledna 1996.

V České republice proběhlo referendum ve dnech 12. a 13. června 2003 a více než 77% občanů, kteří se k hlasování dostavili, se vyjádřilo pro vstup do EU. Smlouva o přistoupení k EU tak byla ratifikována.

2.3.1.3 Státní a evropské občanství

K nejdiskutovanějším otázkám dnes patří vztah mezi státním a evropským občanstvím.

Pojem evropské občanství je použit v Amsterodamské smlouvě takto: „*Tímto se zavádí občanství Unie. Každá osoba, která má státní příslušnost členského státu, je občanem Unie. Občanství Unie nenahrazuje, nýbrž doplňuje státní příslušnost členského státu.*“²¹ Občanem EU se tedy nemůže stát nikdo, kdo není státním občanem některého z členských států.

Jak již z výše uvedeného vyplývá, občan EU má svá práva. Mezi nejdůležitější zřejmě patří právo svobodného pohybu a pobytu na území členských států. Kterýkoliv ze členských států EU má tedy povinnost vydat povolení k pobytu občanovi EU. V případě České republiky tento případ upravuje zákon o pobytu cizinců č. 326/1999 Sb., který však musí korespondovat s Nařízením Evropského parlamentu a Rady č. 562/2006 tzv. Schengenský hraniční kodex.²²

2.3.2 Evropská integrace a postoje veřejnosti k EU

Česká republika se v Evropě nechvalně proslavila tím, že se politická elita nedovedla shodnout na přednostech vstupu do Evropské unie a v současné době se ani neshodují na směru, kterým by se měl ubírat vývoj evropské integrace v budoucnu. Češi si dokonce vysloužili označení „národ euroskeptiků“ a toto označení zřejmě i podmínila vyjádření a postoje prezidenta Václava Klause.

Občané ČR podporovali vstup do Evropské unie nejméně ze všech zemí střední a východní Evropy. Při konání referenda nebyl stanoven požadavek minimální účasti v referendu. V obcích s nižším počtem obyvatel byla vyšší míra

²¹ EU. AMSTERODAMSKÁ SMLOUVA. In *SMLOUVY O ZALOŽENÍ EVROPSKÝCH SPOLEČENSTVÍ*. 1997, Dostupné z WWW: <http://senat.cz/evropa/legisleu/XV_AMSTERDAM_TEU_CSd.doc>. s. 148.

²² Kapitola 2.3.1 více: SYLLOVÁ, Jindřiška - KOLÁŘ, Petr. *Proměny reprezentace zájmů po vstupu do Evropské unie*. Praha: Sociologické nakladatelství (Slon), 2008. Analýza změn ústavního a právního prostředí v České republice v souvislosti se vstupem do Evropské unie (s důrazem na parlamentarismus, občanství a soudnictví), s. 19-52.

účasti než ve městech. Tento fakt je odrazem podpory levicových a pravicových stran. Ve městech, kde mají větší podporu pravicové strany, byla účast na referendu nižší a naopak v obcích s levicovým zastoupením se dostavil větší počet občanů k hlasovacím urnám.

Můžeme tedy shrnout, že postoje k evropské integraci jsou v České republice výrazně stranicky ovlivněné.²³

2.4 Pozitiva a negativa současné evropské integrace

Stanovení pozitiv a negativ není jednoduchou záležitostí. Faktem zůstává, že toto rozlišení závisí na subjektivním dojmu, kterému se lze jen stěží vyhnout, je však podložen analýzou současné situace.

Ráda bych předem naznačila, že u každého jevu mnou označeného, můžeme nalézt pozitivní i negativní aspekty. To, co se mně osobně může jevit, jako velice pozitivní situace v evropské integraci, může někdo jiný označit za negativum a opačně.

Pozitiva a negativa v teoretické části zmiňuji pouze okrajově. Toto téma jsem speciálně směřovala do výzkumu v teoretické části a podle toho sestavovala dotazník.

2.4.1 Pozitiva

2.4.1.1 Schengenský prostor – volný pohyb osob

V Schengenském prostoru nejsou vykonávány hraniční kontroly na společných hranicích členských států. Tyto hranice tedy lze překračovat libovolně na jakémkoliv místě. Schengenský prostor tvoří 25 států, z čehož 3 státy nejsou členem Evropské unie – a sice Norsko, Island a Švýcarsko. Ze všech členských

²³ Kapitola 2.3.2 více: LINEK, Lukáš - PECHÁČEK, Štěpán. *Proměny reprezentace zájmů po vstupu do Evropské unie*. Praha: Sociologické nakladatelství (Slon), 2008. Vliv evropské integrace na politické strany, stranický systém a volební chování v České republice, s. 53-78.

států Evropské unie se do Schengenského prostoru nezapojila pouze Velká Británie, Irsko, Kypr, Rumunsko a Bulharsko.

Někdo by se mohl pozastavit nad případnou kriminalitou, kterou s sebou odstranění hraničních kontrol nese. Na tuto problematiku nacházíme zcela jasné opatření:

„Absenci hraničních kontrol na vnitřních hranicích kompenzuje rozsáhlá spolupráce a vysoké schengenské standardy, které stanovují pravidla v mnoha oblastech, sahajících od policejní a justiční spolupráce přes vízové a konzulární záležitosti až po ochranu osobních údajů. Z hlediska bezpečnostního mají všechna tato opatření znemožnit zneužívání svobody pohybu ke kriminálním aktivitám.“²⁴

Schengenská dohoda byla podepsána roku 1985 v lucemburském městečku Schengen, podle kterého nese název. U podpisu stálo 5 států – Francie, Německo a státy Beneluxu. Dlouhou dobu trvalo, než byly státy na odstranění hranic v praxi připraveny. Hraniční zábrany byly definitivně odstraněny v březnu 1995, tedy deset let po podepsání samotné dohody. V roce 1999 byla schengenská spolupráce zahrnuta pod Evropskou unii prostřednictvím Amsterodamské smlouvy.

Jako „schengenské *acquis*“ jsou nazývány právní předpisy, které zajišťují bezpečnost schengenským státům. Tyto předpisy tvoří standardy, které jsou závazné pro všechny členské státy. Zrušením vnitřních hranic se přesunula aktivita na kontrolu vnějších hranic (hranice států, které nepatří do schengenského prostoru). Pro občany těchto států platí nadále předchozí praxe, tedy absolvování pasové kontroly. Občané států v schengenském prostoru cestují pouze s platným průkazem totožnosti.

Nejdůležitějším právním předpisem, který stanovuje pravidla pro volný pohyb osob je Schengenský hraniční kodex, který vstoupil v platnost roku 2006.²⁵

²⁴ *Euroskop.cz* [online]. c2005 [cit. 2010-03-14]. Co je Schengen?. Dostupné z WWW: <<http://www.euroskop.cz/300/sekce/co-je-schengen/>>.

²⁵ Kapitola 2.4.1.1 více: *Euroskop.cz* [online]. c2005 [cit. 2010-03-14]. Co je Schengen?. Dostupné z WWW: <<http://www.euroskop.cz/300/sekce/co-je-schengen/>>.

Tabulka 3 – Rozšiřování Schengenského prostoru

Rok	Země, které se stávají členy Schengenského prostoru
1995	Německo, Francie, Belgie, Nizozemí, Lucembursko, Španělsko, Portugalsko
1996	Dánsko, Finsko, Švédsko
1998	Rakousko
2000	Řecko
2001	Norsko, Island
2007	Česká republika, Estonsko, Lotyšsko, Litva, Maďarsko, Malta, Polsko, Slovensko, Slovinsko
2008	Švýcarsko
? 2011	Bulharsko, Rumunsko

Zdroj: *Euroskop.cz* [online]. c2005 [cit. 2010-03-14]. Rozšiřování Schengenu v minulosti. Dostupné z WWW: <<http://www.euroskop.cz/8882/sekce/rozsirovani-schengenu-v-minulosti/>>.

V České republice můžeme zjišťovat případné nedostatky volného pohybu osob od roku 2007. Tedy přes tři roky můžeme cestovat uvnitř EU pouze s platným dokladem totožnosti, což je bezpochyby velké pozitivum. Vezmeme-li v potaz, že nejčastěji navštěvované destinace pro dovolené jsou především země EU, umožnil nám Schengen především pohodlí při cestování a dlouhé čekání na hraničních přechodech se stalo minulostí.

Na druhou stranu hrozba nelegální imigrace v rámci Schengenského prostoru je velká, s čímž nesouvisí pouhý nelegální vstup přes hranice daného státu, ale především nelegální pobyt na území státu. Tento problém se částečně snaží řešit Schengenský informační systém (SIS). SIS je bezpečnostní systém, který používají členské státy EU k efektivnímu zabezpečení hranic.

Dle mého názoru se bude číslo nelegálních imigrantů odhalených při překračování hranic postupně snižovat. Samozřejmě k tomu nedojde, pokud nebude této oblasti věnována dostatečná pozornost. Bohužel statistiky ukazují na odlišnou tendenci při odhalování osob, které pobývají na území ČR neoprávněně, popřípadě zde vykonávají nelegální činnost bez povolení. K této problematice mi

nezbývá než dodat, že tyto výsledky jasně svědčí o tom, že vnitrozemním kontrolám by měla být věnována neustále vyšší pozornost.

2.4.1.2 Měnová unie

Maastrichtská smlouva byla podepsána roku 1991, ratifikována roku 1993. Evropské společenství bylo přejmenováno na Evropskou unii. Jednotná měna byla přijata 1. ledna 1999. Vstup do Evropské unie není automatickým vstupem do Evropské měnové unie. Aby se země mohla stát členem EMU, musí splnit pět základních kritérií. Prvním kritériem je míra inflace.

„Aby se země kvalifikovala pro členství v měnové unii, její míra inflace by neměla překročit o více než 1,5 procentního bodu průměr tří nejnižších měř inflace dosažených členskými zeměmi EU.“ ... „Dlouhodobá úroková sazba by neměla překročit o více než 2 procentní body průměr úrokových sazeb zaznamenaných ve třech zemích s nejnižší normou inflace.“²⁶

Každá země musí být členem Evropského měnového systému. Dalším kritériem je požadavek, aby deficit veřejného rozpočtu nepřesahoval 3% HDP, a zároveň státní dluh nesmí přesahovat 60% HDP.

V současné době používá euro jako svou národní měnu 16 zemí – Belgie, Finsko, Francie, Itálie, Irsko, Nizozemsko, Lucembursko, Německo, Portugalsko, Rakousko, Španělsko, Řecko, Slovinsko, Malta, Kypr, Slovensko.

Situaci v České republice popsal v roce 2003 dokument Strategie přistoupení České republiky k eurozóně. Klíčovým problémem České republiky je deficit státního rozpočtu. V současné době se musí Česká republika zaměřit na plnění Maastrichtských kritérií. Jakmile budou vyřešena opatření vedoucí k plnění těchto kritérií, bude moci být stanoven termín přijetí eura v České republice.²⁷

Měnovou unii jsem uvedla jako pozitivní z několika důvodů. Už jen pouhá myšlenka sjednotit EU pod jednotnou měnu je chvályhodná. S jednotnou měnou odpadá potřeba směnáren, kurzů a přepočítávání na měny v jednotlivých zemích.

²⁶ BALDWIN, Richard - WYPLOSZ, Charles. *Ekonomie evropské integrace*. Praha: Grada, 2008. 478 s. ISBN 978-80-247-1807-1. s. 398-399.

²⁷ Kapitola 2.4.1.2 více: *Zavedenieura.cz* [online]. 2008 [cit. 2010-03-14]. Domovská stránka (Zavedení eura v České republice). Dostupné z WWW: <<http://www.zavedenieura.cz/cps/rde/xchg/euro/xsl/index.html?filter=verejnost&rdeLocale=cs>>.

Dle mého názoru právě jednotná měna upevňuje celkovou evropskou integraci. Problém s případným přijímáním eura v zemích EU mohou mít především senioři, kterým budou nové bankovky s odlišnými nominálními hodnotami dozajisté činit potíže. Bohužel mě nenapadá řešení, kterým by se dal tento nedostatek zcela vyloučit.

2.4.2 Negativa

2.4.2.1 Arabeizace Evropy

Musím se přiznat, že téma náboženství v Evropské unii mě nejvíce zaujalo. Evropská unie má v současné době 27 členských zemí a kolem 500 miliónů obyvatel.

Turecko je jednou z kandidátských zemí, která však usiluje o vstup do EU dlouhou dobu. Přihlášku o vstup do EU podalo již v roce 1987, ale kandidátskou zemí se stalo až v roce 1999, o samotném vstupu se začalo jednat až v roce 2005. Jak všichni víme, Turecko je především muslimskou zemí vyznávající islám. Počet obyvatel Turecka je téměř 70 milionů.

V současné době je muslimská imigrace do Evropské unie velmi nepřehledná. Oficiální čísla se mohou až dvojnásobně lišit od neoficiálních údajů. Odhadem žije v Evropské unii 30 milionů občanů muslimského vyznání, ale téměř skutečné číslo včetně nelegálních přistěhovalců může být až dvojnásobné. Porodnost mezi muslimskými občany je 6x vyšší, než je tomu u průměrné evropské rodiny. Hlavní problém vyvstává s případným přijetím Turecka do EU. Počet muslimů by se tak zvýšil na 130 milionů.

U imigrantů v členských zemích Evropské unie můžeme zaregistrovat jisté tendence. Často nectí zákony hostitelských zemí, upřednostňují náboženské zákony nad státními a velice často se ani neobtěžují učit jazyk státu, ve kterém se nachází. Zjednodušeně řečeno, celkově se jim nedaří do evropských zemí integrovat.

Samozřejmě nelze všechny vyznavače islámu srovnávat s islámskými fundamentalisty upřednostňujícími šáriu. Nezbyývá než doufat, že po připojení

Turecka se bude většina umírněných muslimů snažit oprostít od extremistických skupin a snažit se, aby se naše předsudky nepotvrdily.

Vstup Turecka do Evropské unie se prozatím nepředpokládá dříve, než v roce 2014.²⁸

2.4.2.2 Společný výklad dějin podle Evropské unie

Jen ve stručnosti bych ráda zmínila toto téma, na které jsem narazila na jedné z přednášek Vzdělávací politiky vedené prof. PhDr. Karlem Rýdlem, CSc. Probírali jsme téma společných dějin. Jakým způsobem budou v budoucnu psány učebnice dějepisu? Někdo by mohl oponovat, že dějiny jsou pouze jedny, co by se na nich mělo z hlediska evropské integrace měnit. Bohužel však nemůžeme popřít fakt, že různé události v dějinách jsou v jednotlivých státech interpretovány odlišným způsobem. Jako zjednodušený příklad bych uvedla typickou nevraživost mezi Francií a Velkou Británií, či vítězové a poražení z 2. světové války.

Dojde-li v budoucnu k tomu, že budou muset být dějiny vykládány jedním zaručeně „správným“ způsobem, nemůže zároveň dojít k zániku specifických dějin typických pro každou z členských zemí?

2.4.3 Neutrální stanovisko

2.4.3.1 Lisabonská smlouva – nová Ústava EU?

Lisabonskou smlouvu jsem záměrně nezařadila ani do pozitiv, ani do negativ. Přestože jsem se o tomto v současnosti žhavém tématu informovala z několika zdrojů, stále nejsem schopna se přiklonit k jedné variantě.

Lisabonská smlouva je de facto logickým vyústěním současné integrace. Otázkou zůstává, jakou podobu by měla Evropská unie v budoucnu mít. Tím, že byla Lisabonská smlouva 13. prosince roku 2007 podepsána a následně 3.

²⁸ Kapitola 2.4.2.1 více: KURAS, Benjamin. *Evropa snů a skutečností*. Praha: Baronet, 2007. 181 s. ISBN 978-80-7214-971-1.

listopadu 2009 ratifikována, došla Evropská unie k názoru, že je nutné neustále prohlubovat evropskou integraci. Právní rámec zakládajících smluv přestal být dostačující. Lisabonská smlouva mění stávající zakládající smlouvy EU (tj. Smlouvu o EU a Smlouvu o založení ES), ale nenahrazuje je. Předchůdce Lisabonské smlouvy, Smlouva o Ústavě pro Evropu, měla dosavadní smlouvy zcela nahradit. Tato smlouva byla odmítnuta v roce 2005 referendy ve Francii a Nizozemsku.

Lisabonská smlouva je často terčem mnoha kritiků. Kritici označují Lisabonskou smlouvu za kosmetickou korekci neschválené Ústavy Evropské unie. Především jsou zde patrné obavy ze ztráty státní suverenity, neboť kompetence národních parlamentů jsou přesunuty na orgány EU.

S čím tedy Lisabonská smlouva přichází. Doposud bylo v Evropské unii rozhodováno jednomyslně, tedy jeden stát mohl zablokovat rozhodnutí všech ostatních. V tomto směru došlo k podstatné změně. Po schválení Smlouvy se přechází k tzv. kvalifikované většině. Může tedy nastat případ, že politicky nejsilnější země, jako je Německo, Francie, Itálie a Velká Británie mohou blokovat rozhodnutí Evropské rady. Na druhou stranu veškeré jednání o legislativě musí být věci veřejnou, což povede k zprůhlednění fungování EU. *„Výše zmíněná „kvalifikovaná většina“ je nově stanovena: od roku 2014 je k jejímu dosažení třeba souhlasu 55 % členských států, které dohromady reprezentují 65 % obyvatel EU. Jako ústupek (především Polsku) však ještě do roku 2017 bude každý stát moci požádat, aby se hlasovalo dle dnešního systému“²⁹*

Jako jednoznačně pozitivní se jeví fakt, že Lisabonská smlouva upravuje možnost vystoupení členského státu z EU. Tato možnost nebyla doposud ve smlouvách zmíněna, tudíž se mohli mnozí domnívat, že z EU vystoupit nelze.

Toto je jen pouhý výčet kritérií, podle kterých může být smlouva hodnocena jako pozitivní, či negativní. Lisabonská smlouva jednoznačně transformuje Evropskou unii na jakýsi státní celek a rozšiřuje její pravomoci.

²⁹ *Lisabonska-smlouva.eu* [online]. c2008 [cit. 2010-03-14]. Stručný průvodce Lisabonskou smlouvou. Dostupné z WWW: <<http://www.lisabonska-smlouva.eu/strucny-pruvodce-lisabonskou-smlouvou/>>.

Smlouva může být také chápána jako způsob ignorace názorů běžných občanů, kteří se jasně vyslovili proti Ústavě EU v referendech.

Závěrem bych mohla říci, že Lisabonská smlouva má bezesporu značná pozitiva, avšak se jí, dle mého názoru, nepodaří výhodami vyrovnat negativa.

3 Praktická část

3.1 Kvantitativní výzkum

3.1.1 Téma

Při volbě tématu pro kvantitativní výzkum jsem brala v potaz zaměření bakalářské práce. Téma jsem tedy zvolila:

Vnímají studenti VŠ současnou evropskou integraci jako pozitivní nebo negativní?

Jako výzkumnou metodu jsem zvolila dotazník, který se pro daný typ výzkumu zdál nejvhodnější. Dotazník jsem úmyslně nezaměřila na zodpovídání vědomostních otázek, které v tomto případě nejsou žádným přínosem pro výsledky výzkumu. Zaměření jsem zvolila na názory jednotlivých respondentů, ze kterých se při reprezentativní velikosti vzorku, dají uzavírat věrohodné závěry.

3.1.2 Stanovení hypotéz

H1 (hlavní): Alespoň 70% dotázaných považuje současnou evropskou integraci jako pozitivní.

H2 (vedlejší): Alespoň 60% dotázaných se obává ztráty suverenity České republiky v evropském integračním procesu.

H3 (vedlejší): Alespoň 50% dotázaných nesouhlasí s okamžitým přijetím eura v ČR.

3.1.3 Technické parametry

Tabulka 4

Název výzkumu	Vnímají studenti VŠ současnou evropskou integraci jako pozitivní nebo negativní?
Období sběru dat	leden 2010 / únor 2010
Počet respondentů	72
Okruh respondentů	Studenti VŠ
Způsob sběru dat	Prostřednictvím elektronické pošty
Výzkumná metoda	Kvantitativní výzkum – dotazník
Výzkum ukončen dne:	12. 2. 2010

3.1.4 Průběh výzkumu

V průběhu ledna 2010 jsem formulovala téma výzkumu a hypotézy, na jejichž základě jsem sestavila dotazník, který se skládá z deseti otázek. Jak jsem již uvedla, otázky se dotazují na názor každého z jednotlivců.

V průběhu měsíce ledna jsem rozeslala dotazník prostřednictvím elektronické pošty svým spolužákům a přátelům, kteří také studují na VŠ. Všichni zúčastnění respondenti byli obeznámeni o anonymitě jejich odpovědí a všichni odesláním vyplněného dotazníku souhlasili s použitím jejich odpovědí. Testovací vzorek nebyl striktně udán regionálně, nelze tudíž uzavírat závěry, že výsledky výzkumu se shodují se situací v Pardubickém kraji. Také obory, které zúčastnění studují, nejsou zaměřeny pouze jednodrofilově.

Samotné vyplňování dotazníků nebylo podmíněno pravidly pro jeho vyplnění. Nebyl udán časový limit, ani postup při vyplňování. Záměrně jsem

neuvědla název výzkumu, neboť jsem nechtěla, aby byli respondenti nevědomě tlačeni odpovídat určitým způsobem.

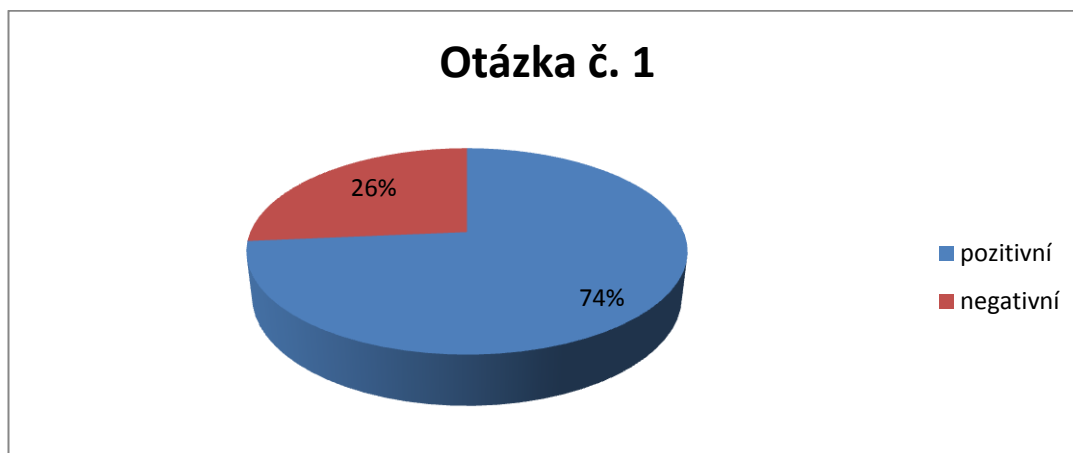
Celkový počet respondentů by zřejmě nebyl dostačující pro vědecký výzkum, domnívám se však, že pro potřeby mé práce je vyhovující a jedná se o reprezentativní vzorek, který byl složen ze širokého okruhu respondentů.

3.1.5 Výsledky výzkumu

Ve výsledcích výzkumu jsem se rozhodla blíže nspecifikovat strukturu skupiny respondentů a rozdělit vzorek podle věku a pohlaví, neboť je to vzhledem k danému tématu nepodstatné. V případě, že bych tak učinila, jednalo by se o výzkum založený na srovnávání jednotlivých odpovědí, což nebylo v mém zájmu.

Otázka č. 1: Vnímáte samotný vstup České republiky do Evropské unie jako pozitivní nebo jako negativní?

Graf č. 1

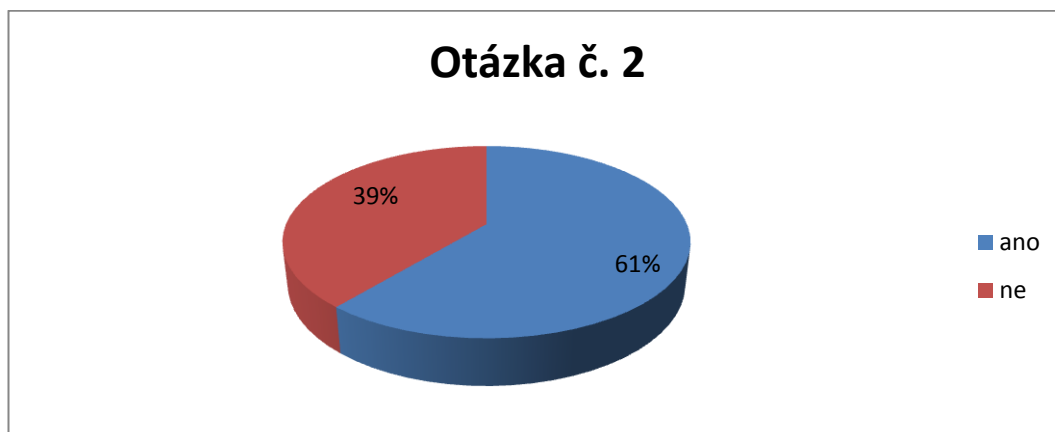

U otázky číslo 1, jsem záměrně nezvolila třetí možnost odpovědi, a sice odpověď „nevím“. Předpokládala jsem totiž, že každý člověk, který je součástí společnosti, by měl mít určitý názor na okolní situaci, která se ho přímo dotýká. Neříkám, že se každý musí s odpovědí ztotožnit na 100%, ale určitě po krátkém zamyšlení nebylo těžké zvolit tu, ke které se přiklonit.

Výsledky nejsou nijak překvapující. 74% respondentů vnímá vstup České republiky do Evropské unie jako pozitivní, zbylých 26% jako negativní. Otázkou zůstává, proč oněch 26% má nedůvěru k nadnárodní instituci takových rozměrů. Evropská unie je jedinou skupinou zemí, která dosáhla tak vysokého stupně integrace, pouze na základě svobodného rozhodnutí jednotlivých zúčastněných států. Je více než pravděpodobné, že právě možná ztráta suverenity byla tím důvodem, proč vnímat vstup do Evropské unie jako negativní.

Otázka č. 2: **Domníváte se, že Česká republika může přijít v Evropské unii o svou suverenitu?**

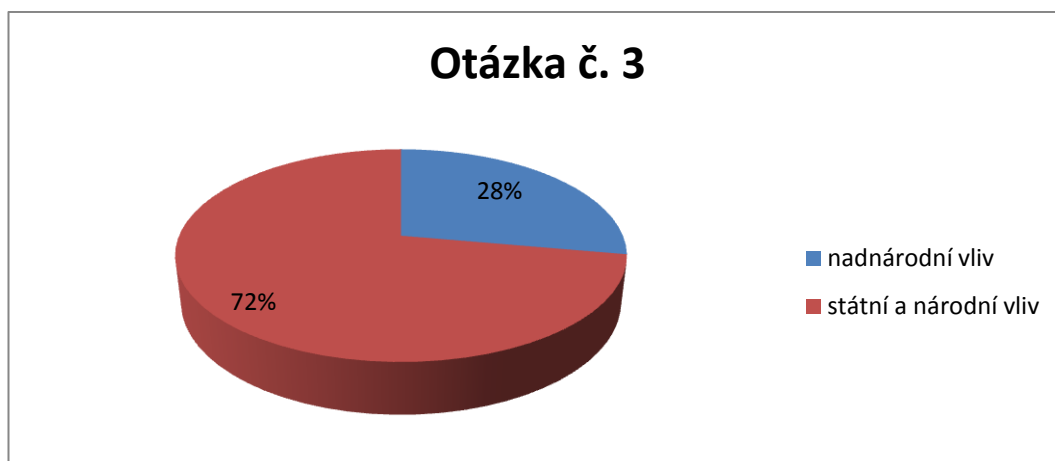
Graf č. 2

Na otázku číslo 2 odpovědělo 61% respondentů „ano“ a 39% respondentů zvolilo odpověď „ne“. U této otázky jsem opět předpokládala, že občan České republiky studující vysokou školu, byť různého zaměření, se s pojmem suverenita ve svém dosavadním studijním životě setkal. Pokud tomu tak nebylo, není těžké význam slova odvodit. 61% dotázaných se obává, že by Evropská unie mohla neomezeně vykonávat moc na území jejich státu. Právo rozhodovat o politických záležitostech je zakotveno v ústavě každého z členských států. Toto právo je tedy základem demokracie. Otázkou v tomto případě zůstává, zda je možné o toto právo přijít v budoucím integračním procesu.

Otázka č. 3: **Jste pro současné tendence v rozvoji Evropské unie, které jsou ovládány nadnárodním duchem, nebo spíše kladete důraz na samostatné a osvědčené hodnoty ve státní existenci?**

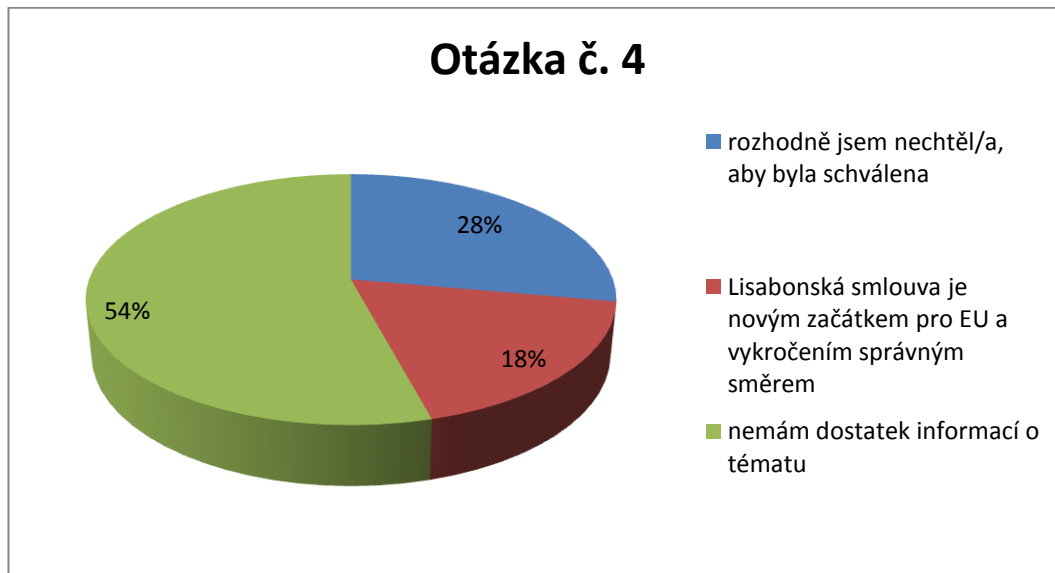
Graf č. 3

Přestože 74% dotázaných v otázce číslo 1 vnímá vstup ČR do EU jako pozitivní, 72% dotázaných v otázce číslo 3 upřednostňuje státní a národní vliv v politickém rozhodování. 72% se tedy obává, že by jejich politická situace a chod státu mohl být ovládán „třetí stranou“. Potvrdily se tedy obavy ze ztráty suverenity v otázce číslo 2. 28% dotázaných je pro nadnárodní vliv. Nejoptimálnější řešení se zřejmě nachází někde uprostřed.

Otázka č. 4: **1. prosince 2009 vstoupila v platnost Lisabonská smlouva. Jaký máte názor?**

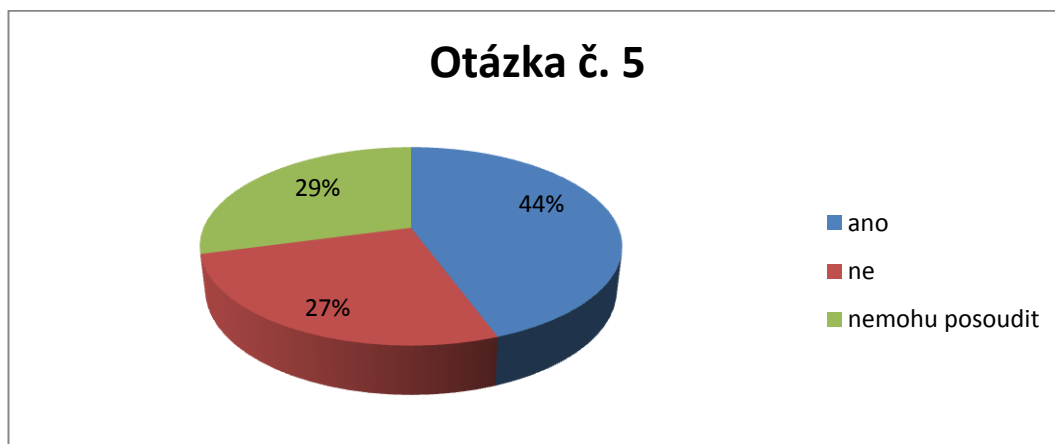
Graf č. 4

Otázka číslo 4 se týkala Lisabonské smlouvy. Dosud mám v živé paměti, jak se veřejnost rozdělila na dva tábory, při blížícím se datu, kdy měla vstoupit v platnost. Média byla v té době plná vyjádření zastánců a odpůrců Lisabonské smlouvy. Osobně mě nepřekvapuje výsledek výzkumu u této otázky. 54% respondentů zvolilo možnost „nemám dostatek informací o tématu“. Všichni slyšeli pojem Lisabonská smlouva skloňovaný ve všech pádech, ale nedostali jednoznačné odpovědi na otázky, které je znepokojovaly. 28% dotázaných bylo zásadně proti tomu, aby vstoupila v platnost. Pouhých 18% respondentů zastává názor, že Lisabonská smlouva je novým začátkem pro Evropskou unii a vykročením správným směrem. Hlavní argumenty kritiků smlouvy jsou tvrzení, že Lisabonská smlouva je jen jakousi kosmetickou úpravou již dříve neschválené Ústavy EU a dále, že Lisabonská smlouva vede k výraznému omezení suverenity jednotlivých členských států. Zdali se tato tvrzení zakládají na pravdě, se bohužel, dozvíme až v budoucnu.

Otázka č. 5: Myslíte si, že Evropská unie nevědomě stále rozděluje Evropu na „Západ“ a „Východ“?

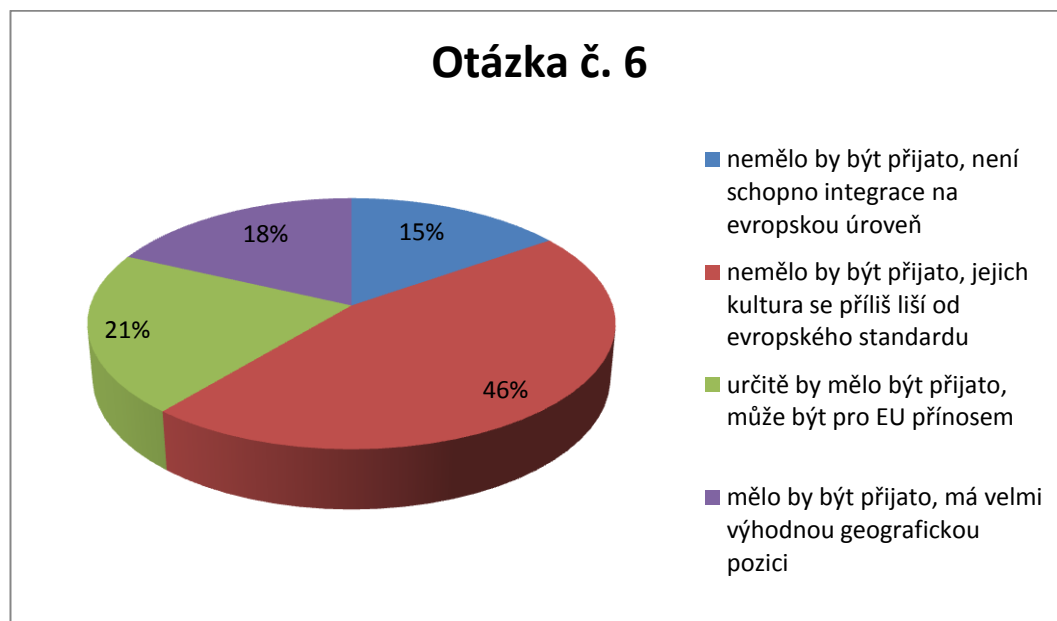
Graf č. 5

Otázka číslo 5 byla vyhodnocena následovně. 44% dotázaných se domnívá, že Evropská unie stále rozděluje Evropu na „Západ“ a „Východ“. 29% respondentů si netroufá tuto skutečnost posoudit a 27% si myslí, že tomu tak není. K definitivnímu ukončení rozdělování Evropy na „Západ“ a „Východ“ mělo dojít roku 2007, kdy byla Česká republika a dalších 8 států přijato do Schengenského prostoru.

Otázka č. 6: Turecko je jednou z kandidátských zemí. Myslíte, že by mělo být v nejbližší době přijato do EU?

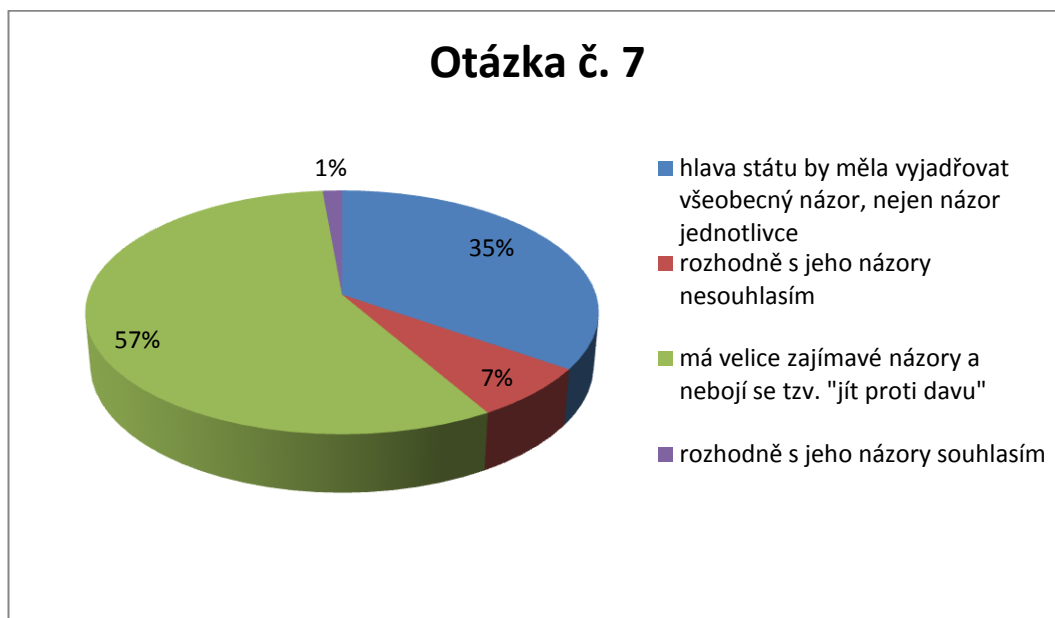
Graf č. 6

Otázka číslo 6 se věnuje jedné z kandidátských zemí – Turecku. 46% dotázaných se domnívá, že Turecko by nemělo být přijato, neboť se jejich kultura příliš liší od evropského standardu. Turecko je sice země geograficky blízká, kulturně však velmi odlišná. Z Turecka je velmi cítit nádech „Orientu“ a zejména při zmínce o náboženství vyvstává hlavní problém. Naproti tomu 21% dotázaných se domnívá, že Turecko by určitě mělo být přijato – může být pro EU přínosem. 18% zastává názor, že Turecko by mělo být přijato, neboť má výhodnou geografickou pozici. Pouze 15% respondentů se přiklání k tomu, aby Turecko nebylo přijato, protože není schopno integrace na evropskou úroveň.

Otázka č. 7: Václav Klaus je považován za kontroverzní osobu vzhledem k jeho tvrzením. Považujete jeho názory za správné a opodstatněné?

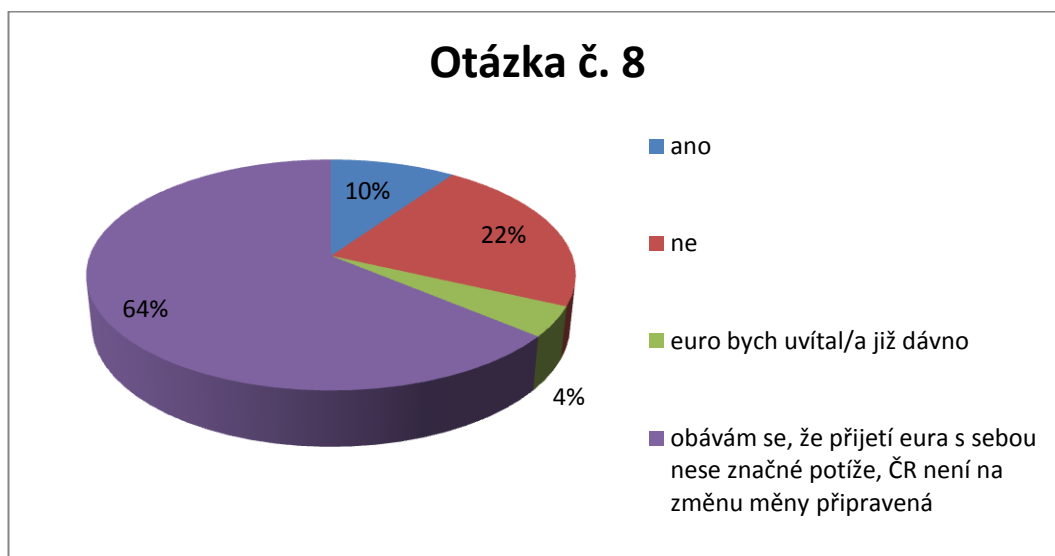
Graf č. 7

Otázka číslo 7 je zaměřena na hlavu státu, současného prezidenta Václava Klause. 57% respondentů shledává jeho názory za zajímavé a obdivují jeho odvahu „jít proti davu“. Naopak 35% dotázaných si myslí, že hlava státu by měla vyjadřovat všeobecný názor, nejen názor jednotlivce. Rozhodně s jeho názory nesouhlasí 7% a pouze 1% s jeho názory rozhodně souhlasí. Osobně musím říci, že mě tento výsledek překvapil. Domnívala jsem se, že se v dotaznících strhne větší vlna „anonymních kritiků“. Výsledek však svědčí o opaku. Více než polovina dotázaných naopak podporuje to, že se prezident ČR nebojí ukázat, že nesouhlasí s většinou.

Otázka č. 8: Jste pro okamžité přijetí eura v České republice?

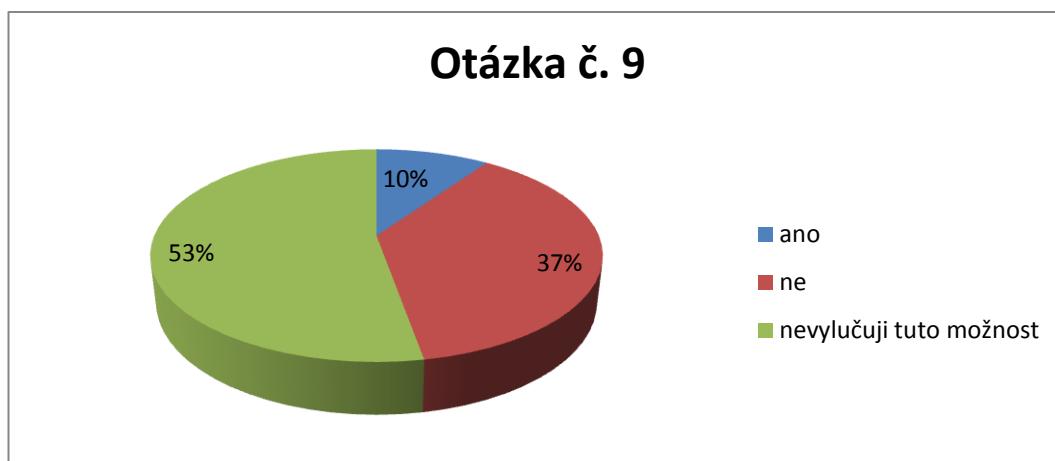
Graf č. 8

V otázce číslo 8 se předpokládalo, že by okamžité přijetí eura v České republice bylo možné. Jak všichni víme, možné to není kvůli stávajícímu schodku státního rozpočtu. V otázce jsme se tedy pohybovali na čistě teoretickém základu. 64% respondentů ví, že ČR není na změnu měny připravená a obávají se, že by okamžité přijetí eura s sebou neslo značné potíže. 22% nesouhlasilo, aby bylo euro okamžitě přijato. 10% souhlasilo s přijetím a pouhá 4% z dotázaných by euro uvítala již dávno.

Otázka č. 9: **Myslíte si, že evropská integrace může v budoucnu vést k vytvoření společného úředního jazyka pro všechny členské země Evropské unie?**

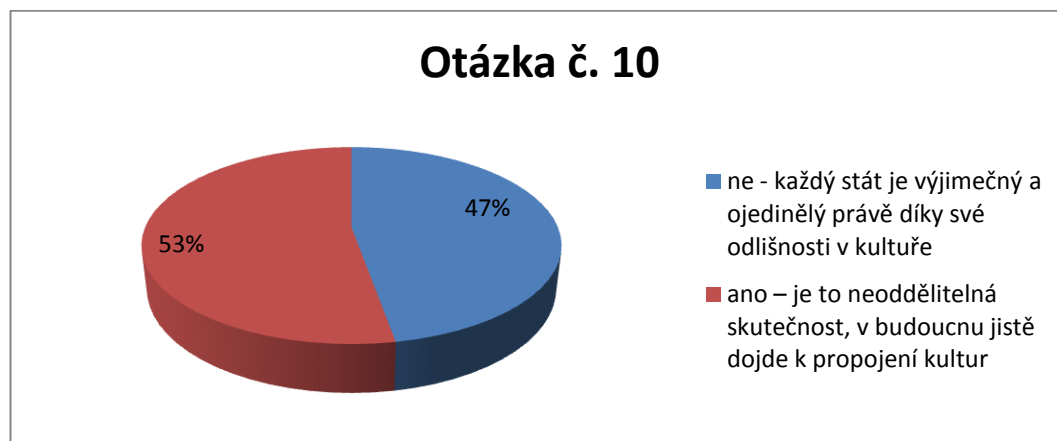
Graf č. 9

Otázka číslo 9 se zaměřila na budoucnost v Evropské unii a to především na vytvoření společného úředního jazyka pro všechny členské státy. 53% ze všech dotázaných nevykloučilo tuto možnost, že by k vytvoření společného úředního jazyka mohlo dojít. 37% si myslí, že to není možné a 10% zastává názor, že k tomu jednou dojde. Myšlenka to není nereálná. Jestliže Evropská unie bude fungovat jako „společenství“ jednotlivých národů, dojde k vytvoření Ústavy EU a budou zformulovány zákony EU, které budou nadřazeny zákonům jednotlivých členských zemí, pak bude vytvoření společného úředního jazyka nezbytností. Otázkou zůstává, který jazyk by byl zvolen a podle jakých kritérií. Určitě nedojde k vytvoření „mezinárodního jazyka“, jako tomu bylo v případě esperanta.

Otázka č. 10: **Domníváte se, že evropskou integrací postupně zaniká kultura typická pro každý členský stát Evropské unie?**

Graf č. 10

Poslední otázka číslo 10 se zabývá kulturou v jednotlivých členských státech. 53% dotázaných se domnívá, že v budoucnu dojde k propojení jednotlivých kultur na úkor zániku kultury typické pro každý členský stát. 47% nezastává názor, že by kultura typická pro každý stát měla zaniknout, neboť každý stát je výjimečný a ojedinělý právě díky své odlišnosti v kultuře. Tato otázka rozdělila respondenty na téměř dva stejně velké tábory. Jedni věří v udržení kulturního dědictví, druzí nepochybuji, že dojde k propojení. V České republice již dnes vidíme tendence o snahy v rozvoji multikulturní výchovy. Bezpochyby multikulturní výchova souvisí s odstraněním rasismu. Na druhou stranu cílem multikulturalismu je sjednotit občany bez ohledu na jejich rasu či původ, ale pokud možno tak, aby nedošlo k zániku jejich kulturní odlišnosti.

3.1.6 Závěr výzkumu

Při prokazování hlavní Hypotézy 1 byla stěžejní otázka číslo 1. Celkem 74% respondentů vnímá vstup České republiky do Evropské unie jako pozitivní a bylo tak dosaženo hranice pro potvrzení Hypotézy 1. Hypotéza 1 byla potvrzena.

Při prokazování vedlejší Hypotézy 2 byla stěžejní otázka číslo 3. Celkem 61% respondentů se obává ztráty suverenity České republiky v evropském integračním procesu. Došlo tím tedy k dosažení hranice pro potvrzení Hypotézy 2. Hypotéza 2 byla potvrzena.

Při prokazování vedlejší Hypotézy 3 byla stěžejní otázka číslo 8. Celkem 22% dotázaných nesouhlasí s okamžitým přijetím eura v ČR. Tím tedy nedošlo k dosažení hranice pro potvrzení Hypotézy 3. Hypotéza 3 nebyla potvrzena.

4 Závěr

Současná evropská integrace je za padesát let své existence na velmi vysoké úrovni. Stanovení pozitiv a negativ integrace není čistě subjektivní záležitostí, přesto se tomuto stanovisku nelze vyhnout. Při stanovení pozitiv a negativ jsem se opírala o předchozí analýzu současné situace a o některá respektovaná tvrzení. Tato pozitiva a negativa mohou být trvalejšího rázu, ale nelze opomenout, že situace v Evropské unii se neustále vyvíjí a integrace se prohlubuje.

Poměrně velkou část v práci jsem věnovala výzkumu. Je to proto, že právě výzkum je celý zaměřen na pozitiva a negativa současné evropské integrace. Zbytek práce má pouze doplňující charakter. Považovala jsem za nutné uvést alespoň stručné dějiny integračních procesů. Teoriím evropské integrace se v práci věnuji z toho důvodu, že je to poměrně zajímavé téma a není mu v literatuře věnována zvláštní pozornost. Dle mého názoru jsou tyto teorie neprávem často opomíjené.

Kapitola pozitiv a negativ doplňuje otázky obsažené v dotaznících, které jsem směřovala na studenty VŠ. Výsledky výzkumu jsou v jistém směru velkým překvapením.

Pokud bych se měla vyjádřit k pozitivům a negativům současné evropské integrace, považuji pozitiva za značně převažující nad negativy. Ostatně ten samý výsledek je obsažen v interpretaci poznatků z kvantitativního výzkumu. Jelikož je dotazník směřován na stejnou sociální skupinu, do které i já zapadám, je možné, ne-li pravděpodobné, že jiný populační vzorek bude zastávat názory zcela odlišné.

Práci jsem pojala jako celek, který především informuje případného čtenáře o faktech, které by zajisté nebylo obtížné vyhledat v jiných publikacích, které se věnují Evropské unii. Přesto považuji práci ve spojení teoretické a praktické části za přínosnou a celistvou. Bezpochyby největším přínosem mé práce je především kvantitativní výzkum, ze kterého se daly vyvodit důvěryhodné závěry.

5 Seznam zkratek

ČR (Česká republika)

CE (Council of Europe; česky Rada Evropy)

CEEC (Committee for European Economic Cooperation; česky Výbor pro evropskou hospodářskou spolupráci)

EC (European Community; česky ES)

EEC (European Economic Community; česky EHS)

EFTA (European Free Trade Association; česky ESVO)

EHS (Evropské hospodářské společenství)

EMU (Evropská měnová unie)

ENEC (European Nuclear Energy Community; česky Euratom)

EOS (Evropské obranné společenství)

EPS (Evropské politické společenství)

ES (Evropské společenství)

ESUO (Evropské sdružení uhlí a oceli)

ESVO (Evropské sdružení volného obchodu; anglicky EFTA)

EU (Evropská unie)

HDP (hrubý domácí produkt)

JEA (Jednotný evropský akt)

NATO (North Atlantic Treaty Organisation; česky Severoatlantická aliance)

NDR (Německá demokratická republika)

OEEC (Organisation for European Economic Cooperation; česky Organizace pro evropskou hospodářskou spolupráci)

SIS (Schengenský informační systém)

SRN (Spolková republika Německo)

SSSR (Svaz sovětských socialistických republik)

USA (United States of America; Spojené státy americké)

VŠ (vysoká škola)

WEU (Western European Union; česky ZEU)

ZEU (Západoevropská unie; anglicky WEU)

6 Použitá literatura

- FIALA, Petr - PITROVÁ, Markéta. *Evropská unie*. Brno: Centrum pro studium demokracie, 2003. 743 s. ISBN 80-7325-015-2.
- CIHELKOVÁ, Eva - JAKŠ, Jaroslav. *Evropská integrace - Evropská unie*. Praha: Oeconomica, 2004. 377 s. ISBN 80-245-0854-0.
- KRATOCHVÍL, Petr. *Teorie evropské integrace*. Praha: Portál, 2008. 218 s. ISBN 978-80-7367-467-0.
- KURAS, Benjamin. *Evropa snů a skutečností*. Praha: Baronet, 2007. 181 s. ISBN 978-80-7214-971-1.
- KOVÁŘ, Martin - HORČIČKA, Václav. *Dějiny evropské integrace I*. Praha: Triton, 2005. 151 s. ISBN 80-7254-731-3.
- BALDWIN, Richard - WYPLOSZ Charles. *Ekonomie evropské integrace*. Praha: Grada, 2008. 478 s. ISBN 978-80-247-1807-1.
- MANSFELDOVÁ, Zdeňka - KROUPA, Aleš. *Proměny reprezentace zájmů po vstupu do Evropské unie*. Praha: Sociologické nakladatelství (Slon), 2008. 274 s. ISBN 978-80-86429-88-5.

7 Doporučená literatura

- HRUBEC, Marek. *Spravedlnost a demokracie v evropské integraci*. Praha: Filosofia, 2005. 243 s. ISBN 80-7007-215-6.
- WEGS, Robert. *Evropa po roce 1945*. Praha: Vyšehrad, 2002. 371 s. ISBN 80-7021-507-0.
- FRANCOVÁ, Jana. *Lisabonská smlouva: konsolidovaný text Smlouvy o Evropské unii a Smlouvy o fungování Evropské unie ve znění Lisabonské smlouvy*. Praha: Úřad vlády České republiky, Odbor informování o evropských záležitostech, 2008. 508 s. ISBN 978-80-87041-38-3.
- SOJKA, Milan. *Česká ekonomika v evropských integračních procesech: vybrané problémy*. Brno: Doplněk, 2009. 292 s. ISBN 978-80-7239-234-6.
- DĚDEK, Oldřich. *Historie evropské měnové integrace: od národních měn k euru*. Praha: C. H. Beck, 2008. 260s. ISBN 978-80-7400-076-8.
- ŠPIDLÍK, Tomáš. *Duchovní jednota nové Evropy*. Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2007. 79 s. ISBN 978-80-86715-78-0.

8 Internetové zdroje

- *Citace 2.0* [online]. 2009 [cit. 2010-03-07]. Citace 2.0 - vše o citování literatury a dokumentů. Dostupné z WWW: <<http://www.citace.com/index.php>>.
- *Senát Parlamentu České republiky* [online]. c2010 [cit. 2010-03-07]. Senát PČR: Domovská stránka. Dostupné z WWW: <http://senat.cz/evropa/legisleu/XV_AMSTERDAM_TEU_CSd.doc>.
- *Euroskop.cz* [online]. c2005 [cit. 2010-03-14]. Evropská unie. Dostupné z WWW: <<http://www.euroskop.cz/8/sekce/evropska-unie/>>.
- *Zavedenieura.cz* [online]. 2008 [cit. 2010-03-14]. Domovská stránka (Zavedení eura v České republice). Dostupné z WWW: <<http://www.zavedenieura.cz/cps/rde/xchg/euro/xsl/index.html?filter=verejnost&rdeLocale=cs>>.
- *Lisabonska-smlouva.eu* [online]. c2008 [cit. 2010-03-14]. Stručný průvodce Lisabonskou smlouvou. Dostupné z WWW: <<http://www.lisabonska-smlouva.eu/strucny-pruvodce-lisabonskou-smlouvou/>>.

9 Přílohy

9.1 Dotazník

Označte odpověď, která se nejvíce shoduje s vaším názorem. Odpověď můžete označit libovolným způsobem (změnou barvy písma, podtržením apod.). Všechny vaše odpovědi jsou anonymní a nikde nebudou uvedeny vaše osobní údaje.

- 1) **Vnímáte samotný vstup České republiky do Evropské unie jako pozitivní nebo jako negativní?**
 - a) pozitivní
 - b) negativní
- 2) **Domníváte se, že Česká republika může přijít v Evropské unii o svou suverenitu?**
 - a) ano
 - b) ne
- 3) **Jste pro současné tendence v rozvoji Evropské unie, které jsou ovládány nadnárodním duchem, nebo spíše kladete důraz na samostatné a osvědčené hodnoty ve státní existenci?**
 - a) nadnárodní vliv
 - b) státní a národní vliv
- 4) **1. prosince 2009 vstoupila v platnost Lisabonská smlouva. Jaký máte názor?**
 - a) rozhodně jsem nechtěl/a, aby byla schválena
 - b) Lisabonská smlouva je novým začátkem pro EU a vykročením správným směrem
 - c) nemám dostatek informací o tématu
- 5) **Myslíte si, že Evropská unie nevědomě stále rozděluje Evropu na „Západ“ a „Východ“?**
 - a) ano
 - b) ne
 - c) nemohu posoudit

- 6) Turecko je jednou z kandidátských zemí. Myslíte, že by mělo být v nejbližší době přijato do EU?**
- a) nemělo by být přijato, není schopno integrace na evropskou úroveň
 - b) nemělo by být přijato, jejich kultura se příliš liší od evropského standardu
 - c) určitě by mělo být přijato, může být pro EU přínosem
 - d) mělo by být přijato, má velmi výhodnou geografickou pozici
- 7) Václav Klaus je považován za kontroverzní osobu vzhledem k jeho tvrzením. Považujete jeho názory za správné a opodstatněné?**
- a) hlava státu by měla vyjadřovat všeobecný názor, nejen názor jednotlivce
 - b) rozhodně s jeho názory nesouhlasím
 - c) má velice zajímavé názory a nebojí se tzv. „jít proti davu“
 - d) rozhodně s jeho názory souhlasím
- 8) Jste pro okamžité přijetí eura v České republice?**
- a) ano
 - b) ne
 - c) euro bych uvítal/a již dávno
 - d) obávám se, že přijetí eura s sebou nese značné potíže, ČR není na změnu měny připravená
- 9) Myslíte si, že evropská integrace může v budoucnu vést k vytvoření společného úředního jazyka pro všechny členské země Evropské unie?**
- a) ano
 - b) ne
 - c) nevylučuji tuto možnost
- 10) Domníváte se, že evropskou integrací postupně zaniká kultura typická pro každý členský stát Evropské unie?**
- a) ne - každý stát je výjimečný a ojedinělý právě díky své odlišnosti v kultuře
 - b) ano – je to neoddělitelná skutečnost, v budoucnu jistě dojde k propojení kultur